

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Jan Mrva

Pasivní bilingvismus v rámci Iberského poloostrova

Passive Bilingualism within the Iberian Peninsula

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval především vedoucí práce, PhDr. Daně Kratochvílové, Ph.D., za vstřícnost, podnětné rady a podporu při vypracování této diplomové práce.

Dále bych rád poděkoval Adéle Kořátkové, Janě Součkové a Štěpánce Hulákové za pomoc se získáváním nahrávek pro potřeby dotazníku.

V neposlední řadě děkuji své rodině za neutuchající podporu během studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 25. července 2017

.....
Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky)

sociolingvistika, bilingvismus, španělština, portugalština, katalánština, galicijština, baskičtina, diglosie, jazyková politika

Klíčová slova (anglicky):

sociolinguistics, bilingualism, Spanish, Portuguese, Catalan, Galician, Basque, diglossia, language politics

Abstrakt (česky)

Cílem předkládané diplomové práce je popsat současný stav pasivního bilingvismu na Iberském poloostrově, a to z pohledu rodilých monolingvních španělských mluvčích v kontaktu s galicijštinou, katalánštinou, baskičtinou a portugalštinou. Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části se snaží celistvě a souhrnně popsat bilingvismus, jeho vnímání v průběhu historie a další pojmy, které s ním bezprostředně souvisejí; klíčový je však bilingvismus receptivní/pasivní. Pro lepší uvedení do kontextu se dále zaměřuje na sociolingvistický vývoj (ko)oficiálních jazyků Iberského poloostrova z diachronního hlediska a jazykovou politiku. V praktické části stanovuje hypotézu, kterou dokládá na výsledcích vlastního internetového průzkumu. Ty také komentuje a následně zhodnocuje.

Abstract (in English):

The aim of this diploma thesis is to describe the current state of passive bilingualism on the Iberian Peninsula, from the point of view of native monolingual Spanish speakers in contact with Galician, Catalan, Basque, and Portuguese languages. The thesis consists of two parts - theoretical and practical. In the theoretical part, it tries to describe bilingualism, its perception throughout history and other concepts that are directly related to it in a comprehensive way. The key topic which is analysed is, however, receptive/passive bilingualism. For better context, it also focuses on the sociolinguistic development of the (co)official languages of the Iberian Peninsula from a diachronic perspective and, concurrently, language policy involved. In the practical part, it establishes the hypothesis which is later being demonstrated on the results of the original internet survey. Later on, proceeds to comment and evaluate them.

1. ÚVOD	8
2. BILINGVISMUS	9
2.1. Vymezení pojmu – bilingvní mluvčí	9
2.2. Historický vývoj vnímání bilingvismu	16
2.3. Individuální a společenský bilingvismus	18
2.3.1. Diglosie.....	18
2.3.2. Bikulturalismus.....	20
2.4. Pasivní – Receptivní bilingvismus.....	22
2.4.1. Receptivní bilingvismus a semiomunikace	24
3. JAZYKY IBERSKÉHO POLOOSTROVA.....	27
3.1. Španělština – kastilština.....	27
3.2. Galicijština	30
3.3. Katalánština	35
3.4. Baskičtina.....	40
3.5. Portugalština	44
4. ZADÁNÍ DOTAZNÍKU	46
4.1. Výzkumný záměr a hypotéza.....	46
4.2. Metodologie	47
5. VÝSLEDKY DOTAZNÍKU	50
5.1. Demografické údaje	50
5.2. Lingvistický materiál	53
5.2.1. Čtení	53
5.2.1.1. Galicijština	53
5.2.1.2. Portugalština.....	55
5.2.1.3. Katalánština.....	56
5.2.1.4. Baskičtina.....	58
5.2.2. Poslech.....	59
5.2.2.1. Galicijština	59
5.2.2.2. Portugalština.....	61
5.2.2.3. Katalánština.....	63
5.2.2.4. Baskičtina.....	65
5.2.3. Diskuze	66

6. ZÁVĚR.....	69
RESUMÉ.....	70
RESUMEN.....	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	82
SEZNAM STOP NA CD.....	83
PŘÍLOHY.....	84

1. ÚVOD

Autoři jako Grosjean, Li a Bialystok (2013), Morgensternová, Šulová a Schöll (2011) a Calvet (1993) začínají diskuzi týkající se bilingvní kompetence prezentací čísel, která se bezprostředně vztahují k současné světové jazykové realitě: na všech pěti osídlených kontinentech se mluví pomalu šesti tisíci jazyky ve zhruba dvou stovkách suverénních států. Pokud tedy provedeme jednoduchou matematickou operaci, dělení, zjistíme, že na každý z dvou set států připadá třicet jazyků. Výsledek však rozhodně neodpovídá současnému stavu a nutno dodat, že představa takovýchto geografických multilingvních jednotek především v současné Evropě je značně nereálná.

S přihlédnutím k tomuto faktu lze s jistotou říci, že bilingvismus není pouze jev aktuální, moderní a velmi studovaný, ale také značně rozšířený. V tomto smyslu můžeme vymezit zdánlivě nekonečné množství bilingvních prostředí na celém světě. Každé z těchto území je charakterizováno jazyky v kontaktu (anglicky *languages in contact*), které v každodenní komunikaci využívají jeho obyvatelé.

Tak například naše české jazykové prostředí oficiálně zastoupené češtinou by se dalo označit jako značně monolingvní, ale v důsledku bylo ve velkém významu ovlivňováno němčinou a později ruštinou (jazyky politicky silnějších států). Nelze však opomenout roli dalších jazyků jako polština či slovenština (jazyky okolních států) a vietnamština nebo romština (jazyky minoritních skupin). Ve výsledku tedy mluvíme o šesti jazycích, které jsou více či méně s češtinou v kontaktu a vyšší či menší měrou ji ovlivňují.

Ve středu zájmu této diplomové práce však nefiguruje Česká republika, nýbrž Španělsko, které je již na první pohled multilingvní. Krom nejrozšířenější španělštiny (dále jako kastilština; viz kapitola 3.1.), hrají v jednotlivých autonomních oblastech důležitou roli katalánština (Katalánsko, Baleárské ostrovy, Valencijské společenství), baskičtina (Baskicko) a galicijština (Galicie). Co do výhradního postavení oficiálního jazyka a geografické blízkosti je s kastilštinou nejvíce spjatá portugalská jazyková skupina. Španělskou jazykovou i kulturní identitu však utvářeli i další románské jazyky (francouzština, italština) a samozřejmě nesmíme opomenout arabštinu. Po sečtení dojdeme celkem k osmi jazykům, které jsou v kontaktu, pět po vyloučení posledních tří zmíněných. Otázkou však zůstává, jak srozumitelné navzájem jsou pro současné obyvatele Pyrenejského poloostrova a jak jím Španělé rozumí, bez toho aniž by se je kdy učili.

2. BILINGVISMUS

2.1. Vymezení pojmu – bilingvní mluvčí

Bilingvní kompetence je do značné míry studovaný jev, který spadá do sféry zájmu několika vědních disciplín. Tak především lingvistika zkoumá *code-switching* (střídání kódů) a tomuto jevu se pokouší vytvořit pevný normativní rámec (viz Poplack 1980; Auer 1988). Sociolingvistika se zabývá již dříve zmíněnými jazyky v kontaktu a jejich úlohou ve společnosti. Zkoumá interakci mluvčích v rodině (viz Piller 2011), na pracovišti (viz Gonçalves a Schluter 2017), ale také v širším hledisku, které zahrnuje celá společenství v rámci státu nebo jiných územních celků (viz Clyne 2001). Poslední lingvistickou vědou, která se výrazně zabývá otázkou bilingvismu, je jazyková politika, která se soustředí na pozici dvojjazyčných a vícejazyčných mluvčích ve společnosti. Stejně tak se zabývá i strategiemi v oblasti posílení role národních jazyků a zachování jazyků minoritních (viz Hult 2004). Ve vztahu k této disciplíně nelze opomenout ani pojmy jako jazyková rozmanitost a jazyková práva.

Do spíše mimojazykového vědního spektra se řadí disciplíny jako pedagogika, která řeší výchovu dvojjazyčných mluvčích. Mimo jiné se také zabývá strategiemi integrace nerodilých mluvčích v rámci jiného státu, čili budováním co nejefektivnější bilingvní jazykové kompetence (viz Cummins 2007). Jako poslední velký obor ve zkoumání bilingvismu figuruje kognitivní věda, která se v našem případě zabývá fungováním dvojjazyčného mozku (viz Dong a Pi 2015; Bialystok, Craik a Luk 2012). Vědci tedy vystavují vybrané mluvčí sérii testů (např. *Flanker task*, *Simon task*, *Stroop task* atd.), které mají za cíl zjistit rychlost jejich reakcí. V neposlední řadě do kognitivní vědy spadá výzkum získávání bilingvní jazykové kompetence a jejího udržování (viz Hoff 2012) a fenomén jazykového zapomínání (v angličtině *attrition* – tříštění) a jeho okolnosti (viz Schmid 2013).

Před samotným vyčleňováním podskupin a druhů bilingvní jazykové interakce je naprosto nezbytná následující otázka: Kdo je to bilingvní mluvčí a čím se liší od mluvčích monolingvních?

Jak již bylo v úvodu naznačeno, bilingvní (popř. multilingvní) část populace převažuje nad tou monolingvní. Řecké slovo *monos* znamená jeden, tudíž monolingvní jedinec ovládá pouze jeden jazyk. Na druhou stranu latinské *bis* znamená dvakrát, takže bilingvní jedinec by měl ovládat dva jazyky. Zás tak jednoznačně nicméně mluvčího dvou jazyků za

bilingvního označit nelze, a to hned z několika důvodů, jakými jsou mimo jiné vyváženost jazykových znalostí a metody, jimiž si je daný jedinec osvojil.

Od samotného počátku historie zkoumání bilingvismu, který Jesenská (2010: 76) datuje do 70. let 18. století, si různí lingvisté uvědomovali nejednoznačnosti na první pohled zdánlivě jednoduše vymezené dichotomie *jeden jazyk X dva jazyky*. V návaznosti na toto se i do značné míry rozšiřovaly, modifikovaly a komplikovaly jednotlivé definice. V tabulce č. 1 jsou chronologicky shrnuty definice bilingvismu různých autorů.

Bloomfield (1933: 56)	Bilingvismus je „znalost dvou jazyků na úrovni rodilého mluvčího.“ ¹
Braun (1937; IN Skutnabb-Kangas, 1981: 82)	„Aktivní a zcela rovnocenná perfektní znalost dvou anebo více jazyků.“ ²
Haugen (1953: 7)	Bilingvismus začíná „v bodě, kdy je mluvčí schopen smysluplného projevu v jiném jazyce.“ ³ (minimální kompetence)
Weinrich (1953: 1)	“Bilingvismus budeme definovat jako výkon, při kterém se střídavě užívají dva jazyky. O osobě, které se toto týká, se budeme vyjadřovat jako o bilingvní.“ ⁴
Macnamara (1967: 59 – 60)	„Bilingvní jsou ti „jedinci, kteří disponují alespoň jednou jazykovou kompetencí v druhém jazyce, a to v minimálním rozsahu.“ ⁵
Mackey (1967: 9)	Pod pojmem bilingvismus chápe „střídavé užívání dvou a více jazyků jedním člověkem.“ ⁶

¹ orig.: „The native-like control of two languages.“

² orig.: „Active, completely equal mastery of two or more languages.“

³ orig.: „[...] at the point where the speaker can produce meaningful utterances in the other language“

⁴ orig.: „I will define bilingualism the practice of alternately using two languages. The person involved will be called bilingual“.

⁵ orig.: „[...] persons who possess at least one of the language skills at least to a minimal degree in a second language“

⁶ orig.: „[...] the alternate use of two or more languages by the same individual.“

Vereščagin (1969; Heinzová, 2004: 70) IN	„Bilingvní jedinec je schopen se účastnit interakce a přitom používat dva jazykové systémy, ale ne vždy musí být mluvící „mluvící“ a současně „naslouchající“.
Grosjean (1982: 1)	„Bilingvismus [je] pravidelné užívání dvou jazyků.“ ⁷
Appel a Muysken (1987: 3)	„Bilingvní je někdo, kdo pravidelně a střídavě používá dva nebo více jazyků.“ ⁸
Štefánik (2005: 97)	„Za bilingvistu býva rozličnými autormi označovaný každý, kto sa pohybuje na stupnici, ktorej jeden (ideálny) koniec predstavujú jednotlivci ovládajúci oba jazyky na úrovni monolingvistov a druhý koniec je zastúpený ľuďmi pasívne ovládajúcimi druhý jazyk.“
Field (2011: 16)	„Bilingvní: termín vztahující se k osobám, kteří mají znalosti anebo mluví dvěma jazyky. [...] Definice jsou, jak je velmi dobře známo, problematické. Otázkou je, jak moc zdatný musí jedinec být v obou jazycích. [...] Z tohoto důvodu a jelikož zdatnost v jazyce může být výrazně odlišná, budou všechny definice slova <i>bilingvní</i> relativní a subjektivní.“ ⁹

Tabulka č. 1 – Definice bilingvismu

Pokud budeme brát v úvahu především těchto jedenáct prezentovaných teorií, nalezneme v nich dva základní koncepty definice bilingvismu:

- objem znalostí jazyků od minimální po maximální kompetenci
- frekvence používání jazyků v daném jazykovém prostředí

⁷ orig.: „*Bilingualism – the regular use of two languages.*“

⁸ orig.: „*Somebody who regularly uses two or more languages in alternation is bilingual.*“

⁹ orig.: „*Bilingual: A term used to refer to persons who possess or can speak two languages. [...] Definitions are notoriously problematic. There are questions of how proficient one must be in both languages. [...] Therefore, because proficiencies can vary considerably, all definitions of bilingual will be relative and perhaps subjective.*“

Je zjevné, že první teoretikové uvažovali nad bilingvismem jako nad kombinací dvou monolingvistů v jedné osobě. Předpoklad dokonalého ovládní obou jazyků je ideální, ale v naprosté většině případů také nereálný. Jazyky jsou závislé na prostředí, ve kterém se používají. Pokud zvážíme například domácí a profesní prostředí, není samozřejmé, že mluvčí bude schopen plně komunikovat a vyjadřovat se k jakékoliv jazykové sféře. Vztah mezi L1 a L2 tudíž nepředstavuje *langue*, nýbrž *parole*, jak také uvádí Mackey (1962). Jinými slovy bilingvismus je charakterizován použitím a obsahem výpovědi.

Od padesátých let se pojem bilingvismus začal být pojímán poněkud odlišně. Kritériem pro stanovení bilingvní kompetence nebylo dokonalé ovládní jazyků, nýbrž to minimální. Ve vztahu k minimální jazykové kompetenci byly zavedeny pojmy pasivní (receptivní) bilingvismus a semilingvismus¹⁰. Receptivní bilingvismus nevyžaduje jakoukoliv znalost L2 a je plně se opírá o pasivní jazykové znalosti (poslech, čtení). Semilingvismus je fenomén, který lze charakterizovat neúplnou znalostí ani jednoho z dvou jazyků.

Diebold, který se zabýval minimální jazykovou kompetencí a bilingvismem, tvrdil, že osoba může být bilingvní i pokud nemá dostatečné znalosti druhého jazyka, nýbrž jeho „vysoce atomistickou (znalost)“¹¹ (1961: 99). Toto tvrzení je dosti sporné, jelikož by takto mohli být všichni Češi a Slováci označení za dvojjazyčné, stejně tak jako Ukrajinci a Rusové anebo, s přihlédnutím k naší zájmové oblasti, všichni Španělé a Portugalci.

Pokud jde o druhý koncept, ten se týká prostředí, ve které je jazyk používán, a frekvence použití. Zde lze jasně vytyčit rozdíl mezi přirozeným využitím L2 a tím umělým. Za bilingvního jedince totiž nelze považovat někoho, kdo se jazyku naučil umělou cestou a nevyužívá ho v přirozeném prostředí. Tímto můžeme i vyloučit mluvčí, kteří soustavným studiem dosáhli maximálních jazykových znalostí, avšak v nepřirozeném prostředí (např. držitele CPE¹² v Čechách). Toto tvrzení však neimplikuje konsekutivně nabytou bilingvní kompetenci v důsledku migrace, která ve většině případů vyžaduje strukturovanou výuku zprostředkovanou vzdělávací institucí. V tomto případě tedy lze, jak píše Wei (2000: 3 – 4), dospět k dvojjazyčnosti ať už té pasivní anebo aktivní

Za těchto podmínek můžeme postulovat vlastní definici, která je následující: za bilingvního mluvčího lze považovat kohokoliv, kdo disponuje minimálními až maximálními znalostmi L1 a L2, je oběma z těchto jazyků pravidelně vystavován a střídavě je využívá ke komunikaci.

¹⁰ Tyto uvedené pojmy budou dále rozebrány v následujících kapitolách.

¹¹ orig. „highly atomistic (knowledge) of the second language“

¹² Certificate of Proficiency in English

V každém případě bilingvismus figuruje jako těžce uchopitelný koncept vícejazyčnosti, který není jednoduše definovatelný. Za účelem efektivnějšího určení bilingvní a multilingvní kompetence se začaly k bilingvistu připojovat přívlastky, které daly vzniknout velkému množství významových dvojic, v některých případech trojic. Pro lepší orientaci uvádíme v tabulce č. 2 jednotlivé druhy bilingvních mluvčích podle Wei (2000) a Baertens Beardsmore (1982):

<i>additive</i> (přidavný bilingvismus)	„mluvčí, jehož dva jazyky se vzájemně doplňují obohacujícím způsobem“ ¹³
<i>ascendent</i> (stoupající bilingvismus)	„mluvčí, jehož schopnost fungovat v druhém jazyce vzniká v souvislosti se zvyšujícím se používáním (tohoto jazyka)“ ¹⁴
<i>balanced</i> (vyvážený bilingvismus)	„mluvčí, jehož dokonalé ovládnutí obou jazyků je zhruba vyrovnané“ ¹⁵
<i>compound</i> (složený bilingvismus)	„mluvčí, který se oba jazyky naučil ve stejném čase a často i za stejných souvislostí“ ¹⁶
<i>co-ordinate</i> (souřadný bilingvismus)	„mluvčí, který se naučil dané dva jazyky v charakteristicky rozdílných souvislostech“ ¹⁷
<i>covert</i> (skrytý bilingvismus)	„mluvčí, který ukrývá své znalosti daného jazyka na základě osobního uvážení“ ¹⁸
<i>diagonal</i> (diagonální bilingvismus)	„mluvčí, jehož bilingvismus je postaven na znalosti nestandardního jazyka nebo dialektu a (typologicky) nespřízněného standardního jazyka“ ¹⁹

¹³ orig.: „someone whose two languages combine in a complementary and enriching fashion“

¹⁴ orig.: „someone whose ability to function in a second language is developing due to increased use“

¹⁵ orig.: „someone whose mastery of two languages is roughly equivalent“

¹⁶ orig.: „someone whose two languages are learnt at the same time, often in the same context“

¹⁷ orig.: „someone whose two languages are learnt in distinctively separate contexts“

¹⁸ orig.: „someone who conceals his or her knowledge of a given language due to an attitudinal disposition“

¹⁹ orig.: „someone who is bilingual in a non-standard language or a dialect and an unrelated standard language“

<i>dominant</i> (dominantní bilingvismus)	„mluvčí, který je velmi pokročilý pouze v jednom ze svých jazyků a používá ho značně častěji než jiný jazyk (jiné jazyky)“ ²⁰
<i>dormant</i> (bilingvismus v nečinnosti)	mluvčí, který emigroval do jiného státu, strávil tam značnou dobu a měl málo času a příležitostí k tomu, aby aktivně využíval svůj L1“ ²¹
<i>early</i> (brzký bilingvismus)	„mluvčí, který si osvojil dva jazyky v raném dětství“ ²²
<i>functional</i> (funkční bilingvismus)	„mluvčí, který je schopen fungovat ve dvou jazycích a plnit daná zadání s plnou plynulostí nebo bez plynulosti“ ²³
<i>horizontal</i> (horizontální bilingvismus)	„mluvčí, jehož bilingvismus je postaven na znalosti dvou rozdílných jazyků, které mají podobný nebo stejný (politický, sociální) status“ ²⁴
<i>incipient</i> (vznikající bilingvismus)	„mluvčí v rané fázi bilingvismu, kdy znalost jednoho z jazyků ještě není plně vyvinuta“ ²⁵
<i>late</i> (pozdní bilingvismus)	„mluvčí, který se stal bilingvním později než v dětství“ ²⁶
<i>maximal</i> (maximální bilingvismus)	„mluvčí se znalostí dvou nebo více jazyků na úrovni rodilého mluvčího“ ²⁷
<i>minimal</i> (minimální bilingvismus)	„mluvčí se znalostí pouhých několika slov nebo frází v druhém jazyce“ ²⁸
<i>natural</i> (přirozený bilingvismus)	„mluvčí, který neprošel žádnou specifickou přípravou a často má potíže s překladem nebo tlumočením mezi svými dvěma jazyky“ ²⁹

²⁰ orig.: „someone with greater proficiency in one of his or her languages and uses it significantly more than the other language(s)“

²¹ orig.: „someone who has emigrated to a foreign country for a considerable period of time and has little opportunity to keep the first language actively in use“

²² orig.: „someone who has acquired two languages early in childhood“

²³ orig.: „someone who can operate in two languages with or without full fluency for the task in hand“

²⁴ orig.: „someone who is bilingual in two distinct languages which have a similar or equal status“

²⁵ orig.: „someone at the early stages of bilingualism where one language is not fully developed“

²⁶ orig.: „someone who has become a bilingual later than childhood“

²⁷ orig.: „someone with near native control of two or more languages“

²⁸ orig.: „someone with only a few words and phrases in a second language“

²⁹ orig.: „someone who has not undergone any specific training and who is often not in a position to translate or interpret with facility between two languages“

<i>productive</i> (produktivní bilingvismus)	„mluvčí, který rozumí a dále je schopný mluvit a třeba i psát ve dvou nebo více jazycích“ ³⁰
<i>receptive</i> (receptivní bilingvismus)	„mluvčí, který pocítuje potíže buď při porozumění, nebo vyjadřování z důvodu nedostatku používání (jazyka)“ ³¹
<i>recessive</i> (ustupující bilingvismus)	„mluvčí, který začíná pocítovat obtíže buď při porozumění, nebo vyjadřování z důvodu nedostatku používání (jazyka)“ ³²
<i>secondary</i> (sekundární bilingvismus)	„mluvčí, jehož znalost druhého jazyka byla získána institucionální cestou“ ³³
<i>semilingual</i> (semilingvismus)	„mluvčí, jehož znalost obou jazyků je nedostatečná“ ³⁴
<i>simultaneous</i> (simultánní bilingvismus)	„mluvčí, jehož dva jazyky jsou přítomny od počátku řeči“ ³⁵
<i>subordinate</i> (podružný bilingvismus)	„mluvčí, u něhož je zjevná jazyková interference, která se projevuje snížením správnosti gramatických vzorců druhého jazyka v závislosti na dominantním prvním jazyce“ ³⁶
<i>subtractive</i> (subtraktivní bilingvismus)	„mluvčí, jehož znalosti druhého jazyka byly získány na úkor již dříve získaných schopností v prvním jazyce“ ³⁷
<i>successive</i> (postupný bilingvismus)	„mluvčí, jehož druhý jazyk byl přidán poté, co se znalost prvního jazyka již začala vyvíjet“ ³⁸

³⁰ orig.: „someone who not only understands but also speaks and possibly writes in two or more languages“

³¹ orig.: „someone who begins to feel some difficulty in either understanding or expressing him or herself with ease, due to lack of use“

³² orig.: „someone who begins to feel some difficulty in either understanding or expressing him or herself with ease, due to lack of use“

³³ orig.: „someone whose second language has been added to a first language via instruction“

³⁴ orig.: „someone with insufficient knowledge of either language“

³⁵ orig.: „someone whose two languages are present from the onset of speech“

³⁶ orig.: „someone who exhibits interference in his or her language usage by reducing the patterns of the second language to those of the first“

³⁷ orig.: „someone whose second language is acquired at the expense of the aptitudes already acquired in the first language“

³⁸ orig.: „someone whose second language is added at some stage after the first has begun to develop“

<i>vertical</i> (vertikální bilingvismus)	„mluvčí, jehož bilingvismus je položen na znalosti standardního jazyka a odlišného avšak příbuzného jazyka nebo dialektu“ ³⁹
---	---

Tabulka č. 2 – Druhy bilingvních mluvčích

2.2. Historický vývoj vnímání bilingvismu

V současném globalizovaném a především západním světě je bilingvismus a multilingvismus považován za nespornou komunikační výhodu, která mluvčím otevírá lepší možnosti a poskytuje jisté výhody. Baker a Prys Jones (1998) zmiňují výhody trojího charakteru – komunikativní, kulturní a kognitivní.

Pod komunikativními a stejně jako pod kulturními výhodami si lze představit mnoho prvků, které dokáží obohatit život dvojjazyčného mluvčího. Ten se dokáže většinou bez problémů dorozumět s dvěma komunitami, popřípadě zprostředkovat komunikaci mezi nimi (tzv. *language broker*). Krom toho se stává nositelem dvou kultur a dvou identit, a proto rozumí tradicím a zvykům, ke kterým se jazyk bezprostředně váže.

Po stránce kognitivní vynikají bilingvní mluvčí především v rychlosti. Dokáží oproti monolingvním jedincům rychleji zpracovávat informace a tudíž i rychleji reagovat. Dong a Li (2015) tyto výhody potvrdili sérií testů, které zkoumaly čtyři mozkové výkonné funkce – zpomalování/tlumení (*inhibiting*; schopnost soustředit se na jeden podnět), přepínání kódů (*switching, shifting*; schopnost regulovat a přepínat mezi jednotlivými informačními sekvencemi), aktualizaci (*updating*; schopnost přidání nebo vymazání obsahu v rámci pracovní paměti) a monitorování (*monitoring*; schopnost vykonávání úkolů, které zahrnují rozličné úlohy různých typů).

Nicméně do šedesátých let se věřilo, že bilingvní mluvčí byli oproti těm monolingvním zaostalí v těchto šesti jazykových oblastech (Skutnabb-Kangas: 1981):

- aktivní slovní zásoba (obecně však platí, že aktivní slovní zásoba bilingvních mluvčích je oproti monolingvním mluvčím menší na úkor znalosti dvou jazyků)
- jazyková korektnost
- bezděčné zpracování jazyka
- jazyková kreativita

³⁹ orig.: „someone who is bilingual in a standard language and a distinct but related language or dialect“

- dokonalé ovládnutí jazykových funkcí
- významy a představivost

Do skupiny vědců, kteří odsuzovali jakékoliv pozitivní vlivy bilingvismu, lze uvést například S. S. Laurieho (1890). Laurie se domníval, že u bilingvních mluvčích v žádném případě nedochází k zdvojení kvalit, nýbrž k půlení, čímž prezentoval široce rozšířený názor, že vícejazyčnost zpomaluje intelektuální vývoj jedince, který tímto nikdy nerozvine svůj jazykový potenciál do plné podoby.

Saer (1924) ve své práci porovnával jazykové schopnosti monolingvních dětí v anglických městech (angličtina) a monolingvních a bilingvních dětí na waleském venkově (waleština – angličtina). Na vzorku 1400 subjektů mezi sedmi a čtrnácti lety zjistil, že bilingvní i monolingvní zástupci venkova měli o 10 bodů nižší IQ oproti těm monolingvním z města. V následující studii zjistil, že inteligenční schodek je permanentního charakteru a „pronásleduje“ znevýhodněné venkovany po celý život. Tato kontroverzní studie byla později vyvrácena.

K měření IQ se uchýlila i Darcy (1946), která se svým týmem tímto zkoumala vliv bilingvismu na inteligenci dítěte. Využila Stanford-Binetův test, který zjišťuje úroveň pozornosti, paměti a verbálních schopností sérií otázek, které se postupně ztěžují, a dále nonverbální Atkinsové object-fitting test. V závěrech uvedla, že bilingvní děti prokázaly výrazné nedostatky v obou případech. Při podrobnějším rozboru předkládaných výsledků však zjišťujeme, že bilingvní děti vyšly jako horší pouze ve verbálním Stanford-Binetově testu, avšak v nonverbálním Atkinsonové object-fitting testu excelovaly.

Vědci se však také domnívali, že bilingvismus způsobuje některé nemoci duševního charakteru. Pieris (1951) definuje dvojjazyčného mluvčího jako jakéhosi kulturního hybrida s kombinovanou duší (koncept jedna duše – jeden jazyk). Zachází tak daleko, že bilingvní jazykovou kompetenci označuje za kulturní promiskuitu, která nespojuje jazyky pouze navenek, ale též uvnitř. Stálou přítomnost dvou jazyků považuje za příčinu schizofrenie a rozdvojené osobnosti.

Chen a Bond (2010) po zhodnocení výsledků pozorování chování anglicko-čínských (Hong Kong) respondentů však tvrdí, že na osobnost mluvčího nemají vliv samotné jazyky jakožto systémy, nýbrž kulturní rámce, které jim jsou přisuzovány v kombinaci s dokonalou znalostí daného jazyka. V těchto případech tedy lze vypořádat změny chování, není však možné na jejich základě určovat příčiny duševních onemocnění.

2.3. Individuální a společenský bilingvismus

Doposud jsme se zabývali spíše bilingvismem a jeho jazykovými charakteristikami. Ve studiu, které zahrnuje i jazykovou politiku a jazyky v kontaktu, je však naprosto nezbytné zmínit i sociální (potažmo sociologickou) úlohu bilingvní jazykové kompetence. Základem této terminologie je dvojice individuální bilingvismus a společenský bilingvismus.

Ten první, individuální, se vyskytuje ve společnosti, která se oficiálně prezentuje jako monolingvní. Jesenská (2010: 77) uvádí jako příklad Indii, na jejíž území existuje velké množství jazyků a jazyková znalost mluvčích není regulována. Tvoří se tedy jazykové státy (linguistic states), které respektují oficiální jazyk a k němu přidávají druhý jazyk, který je dominantní pro danou oblast. Z hispánské jazykové sféry bychom mohli do této kategorie zařadit mezoamerickou jazykovou oblast (viz Campbell, Kaufman, Smith-Stark: 1986), a to především dnešní Guatemalu a oblast Yucatánu, kde hrají důležitou roli mayské jazyky.

Druhý typ, společenský bilingvismus, není pouze široce a nahodile rozšířen v rámci státu, ale též právně ustanoven. Neomezuje se na jazykové oblasti a celoplošně je podporován skrze institucionalizovanou výuku. Jesenská (2010: 77) zmiňuje jako typický příklad Kanadu, kde figuruje angličtina a francouzština. S přihlédnutím k této definici bychom mohli za oblast společenského bilingvismu považovat i Španělskou, ale pouze částečně, jelikož výuka minoritních jazyků (katalánština a její druhy, baskičtina, galicijština) probíhá pouze v daných jazykových oblastech a ne celoplošně, což odpovídá individuálnímu bilingvismu. Nicméně všechny tyto jazyky jsou uznány jako oficiální.

2.3.1. Diglosie

Jedním z projevů nerovnováhy mezi postavením jazyků nebo variant jednoho jazyka v rámci státu nebo jazykového regionu je diglosie. Termín diglosie pochází z řečtiny (*di* neboli dva a *glossia* neboli mluvící, čili mluvící dvěma jazyky) a první lingvista, který se jí zabýval, byl Charles A. Ferguson (1959).

Ferguson se ve své práci zabýval především standardizovanými a mluvenými verzemi jednoho jazyka. Soustředil se především na arabskou jazykovou oblast a moderní řečtinu.

Spisovnou variantu označil písmenem H (*high variety*) a tu nespisovnou, hovorovou písmenem L (*low variety*). Přitom určil celkem devět faktorů, podle nichž lze rozdělit varianty jazyka na H a L:

- funkce – jedná se o oddělené použití jazyka na základě daného kontextu; spisovná varianta se využije během oficiálních projevů atd., ta nespisovná během rozhovoru s přáteli
- prestiž – vychází s jazykové determinace, kdy H varianta získává prestižní a důležitý status, kdežto L varianta zůstává potlačována
- literární dědictví – literární korpus je zastoupen z velké většiny pouze H variantou; případné zvýšení literární produkce v L variantě však může znamenat oslabení diglotického pnutí mezi oběma verzemi
- osvojení – varianta L je získávána v kontaktu s rodinou, přáteli atd., zatímco varianta H je mluvčím předávána skrze vzdělávací instituce; lze tedy soudit, že se mluvčí cítí pohodlněji a sebejistěji při používání varianty L
- standardizace – pouze varianta H je sepsána a popsána v normativních gramatikách, slovnících atd., přičemž varianta L není literárně nikterak ukotvena (až na výjimky)
- stabilita – podle Fergusonova není diglosie ani krajně nestabilní, ani neprojevuje tendence ke stálé a stabilní jazykové proměně; dochází tedy ke stálému ovlivňování mezi oběma varietami
- gramatika – do varianty H spadají některé gramatické kategorie, které se ve variantě L používají zřídka anebo vůbec; soubor jazykových prostředků je tedy ve variantě L zúžen
- slovní zásoba – varianta H disponuje slovní zásobou odborného a technického charakteru, která se neobjevuje ve variantě L, kterou naopak představuje mimo jiné široké spektrum frazémů a lexikálních prostředků, které se vztahují k běžným aspektům lidského života
- fonologie – výslovnost obou dvou variant se buď může velmi podobat anebo také velmi lišit; Ferguson usuzuje, že fonologická struktura H a L variant se zakládá na variantě L, zatímco dodatečné výslovnostní prvky varianty H tvoří vlastní subsystém

Jak již bylo naznačeno, diglosie se však nemusí omezovat na variantu jednoho jazyka, nýbrž na jazyky odlišné, které navzájem spolu reagují v rámci jednoho územního celku. Burke (2004: 11) ji definuje následovně: „Lingvisté často užívají výrazu diglosie pro popis situace, v níž jsou dva nebo více jazyků, případně více variet jednoho jazyka, užíván

stejnými mluvčími v různých řečových doménách, při oslovování různých lidí nebo při hovoru o různých tématech.“.

V rámci sociálně-politického kontextu Chambers (2003: 176) ještě upřesňuje, že rodilí mluvčí jsou obeznámeni s nepsanými pravidly diglosie, jelikož představují nedílné součásti hodnotícího systému společnosti, ve kterém žijí.

Co se týče vztahu mezi bilingvismem a diglosií, bilingvismus zastupuje inherentní schopnosti jazykové komunikace individuálního charakteru konkrétního mluvčího a diglosie udává sociální rámec jazykové komunity, ve které se mluvčí nachází. Fishman (1967) rozlišuje čtyři typy vztahů mezi bilingvismem a diglosií:

- diglosie a bilingvismus – jedná se o velkou monolingvní komunitu, do které byl skrze legální prostředky zasazen druhý jazyk; Fishman uvádí jako příklad Paraguay, kde monolingvním mluvčím jazyka guaraní byla přidána kastilština do jejich jazykového repertoáru pro vyšší jazykové potřeby (vzdělávání, vládní komunikace, náboženství); tímto s jazyk guaraní nuceně získal nižší postavení
- bilingvismus bez diglosie – existuje v takových komunitách, kde je užívání dvou jazyků arbitrární a nemá žádné předem stanovené sociální normy; jedná se o přechodnou fázi v rámci společnosti, která procházejí rychlými sociálními změnami; Fishman jako příklad uvádí industrializované západní komunity, které přijímají velké množství přistěhovalců
- diglosie bez bilingvismu – jedná se o stav, kdy vyšší třída používá jazykovou variantu, která je nesrozumitelná pro třídy nižší; tato situace bezprostředně vyžaduje překlady a tlumočení pro umožnění komunikace mezi zástupci obou tříd; Fishman zde uvádí Rusko za doby carů, kteří mluvili francouzsky (mezinárodní jazyk, lingua franca), kdežto prostý lid používal výhradně ruštinu
- ani diglosie ani bilingvismus – tento typ podle Fishmana představují velmi malé a oddělené komunity, které dříve či později zaniknou anebo budou ovlivněny jinými jazyky; existence těchto komunit je tudíž spíše nereálná než reálná

2.3.2. Bikulturalismus

Uvnitř multilingvního jazykového komunikačního systému, který je rozdělen na dvě části, bilingvismus spadá do kategorie jazykových zvyků. Druhá část tvoří sérii kulturní zvyklostí a tradic, která je zastoupena bikulturalismem.

V rámci tohoto subsystému kulturních hodnot se mluvčí ocitá ve vlivu dvou různých kulturních prostředí (Soffiatti, 1960: 275), která však nejsou nezbytně závislé na jazykovém prostředí nebo rasovém původu. Bikulturalismus tedy můžeme chápat jako syntézu jednotlivých prvků kulturního dědictví, která je uzpůsobena vlastním potřebám v různých aspektech lidského života (Schwartz a Unger: 2010).

Grosjean (1982: 157) říká, že bilingvní mluvčí si uvědomují své bikulturní základy ve větším či menším množství stejně jako vliv, který má bikulturalismus na jejich životy. Zároveň dodává, že přítomnost bikulturalismu a bilingvismu v poměru jedna ku jedné však není vždy zaručena ani vyžadována.

Agar (1991) z tohoto nepoměru dále usuzuje, že sada veškerých kulturních souborů je v případě bilingvních zdvojnásobena, což vede k jejich jisté marginalizaci. Pro tento fakt používá německý termín *Zwischenwelt* (česky *mezisvět*). Jako příklad uvádí arabské mluvčí narozené v USA, kteří jsou oběma světy považovány za amerikanizované Araby, čímž se nemohou plně integrovat ani do jedné společnosti, které je tímto nechávají na pomezí.

Ve vztahu bilingvismu a bikulturalismu můžeme stejně jako v předchozí kapitole vymezit čtyři kategorie (Soffiatti, 1960: 276):

- bikulturní-bilingvní – jedná se o velmi vzácný případ, ne-li nemožný; takovýto jedinec je považován za skutečně bilingvního (např. dítě imigrantů, které ovládá dva jazyky a zároveň splynulo s oběma kulturami)
- bikulturní-monolingvní – mluvčí, který se vzdal jednoho ze svých dvou jazyků a stal se monolingvním, přičemž si ale udržel oba kulturní rámce
- monokulturní-bilingvní – v tomto případě byl mluvčí vychován v jednotném kulturním prostředí v bilingvní rodině (druhá generace imigrantů)
- monokulturní-monolingvní – jedinci pocházející z jednotných kulturních a jazykových poměrů

Soffiatti dále tvrdí, že veškeré komplikace při vyjadřování bilingvních mluvčích, kvůli kterým byly tyto mluvčí stigmatizováni a postaveni do role těch méně inteligentních nejsou výsledkem jazykového působení, nýbrž toho kulturního. Rozdvojené vnímání způsobuje delší komunikační prodlevu, během které daný mluvčí analyzuje prostředí, ve kterém se nachází a následně vybírá vhodné soubory chování, které do něj zapadají.

2.4. Pasivní – Receptivní bilingvismus

Ještě před samotným vymežováním charakteristik definujících receptivní bilingvismus, považujeme za nutné zdůraznit fakt, že literatura v tomto směru není příliš obsáhlá a receptivnímu bilingvistu jako takovému je věnována pouze okrajová pozornost. Ta se však také výrazně omezuje na dále specifičtěji definované jazykové oblasti, a to především ty germánské (Skandinávie, Německo, Nizozemí). Hispánská jazyková oblast je dále zpracována především v latinskoamerickém měřítku, což dále komplikuje exaktní zasazení diskutovaného tématu do konkrétního kontextu Iberského poloostrova.

Jak již bylo uvedeno výše, receptivní bilingvismus je synonymem pro pasivní bilingvismus, čili pro takovou jazykovou kompetenci, pro kterou jsou příznačné obtíže při používání druhého jazyka nebo při vyjadřování se v něm. Pasivní či receptivní bilingvní mluvčí se spíše opírá o znalosti L1 a na základě omezených znalostí L2 usuzuje možné významy konverzace.

Samotná dvojice pasivní-receptivní byla zpochybněna⁴⁰ Grosjeanem (2010), který tvrdí, že pasivní bilingvismus neexistuje, jelikož při jazykové interakci jakéhokoliv druhu se spouští nespočet kognitivních procesů. Tímto tedy vylučuje jakoukoliv pasivitu lidského vnímání. V následujících odstavcích se tedy budeme výhradně vyjadřovat o tomto typu bilingvistu jako o receptivním.

Z historického hlediska receptivní bilingvismus představoval přirozený stav interakce dvou odlišných jazyků a nebyl vůbec neobvyklý. K jeho záměrnému potlačování začalo docházet zhruba před 200 lety během vzestupu národních států a s tím i národních identit (Rindler-Schjerve a Vetter 2007). Jedním z pilířů formování národního státu byl a je jazyk, na kterém se vystavěla národní slovesnost, tradice, zakladatelský mýtus a představa sjednoceného a čistého lidu a to vše v nadčasovém vnímání (pět hlavních elementů národa podle (Hall, 2006: 52-56). V této „uměle vytvořené komunitě“ byla jakákoliv heterogenní jazyková přítomnost nežádoucí a ti, kteří se vymezovali jinak než monolingvně, byli společností odsuzováni a stigmatizováni. Standardizace lze také tedy definovat jako ztrátu kontaktu s varietami, dialekty a vzájemného ovlivňování jazyků. Produktivní a receptivní bilingvismus se však od sebe dosti liší (viz tabulka č. 3, podle Braunmüller, 2007: 30):

⁴⁰ Pasivní jazyková kompetence je popsána Fieldem (2011: 136) následovně: „druh znalosti potřebný k rozeznání formy – mluvené, psané anebo znakové“ (orig.: „the type of knowledge needed to recognise a form – spoken, written or signed“). Adjektivum pasivní jako nevhodné odsuzují i Zeevaert a Thije (2007: 3), jelikož jsou komunikaci zapojeni oba dva mluvčí a jejich produkce se odráží od co nejpřesnějšího pochopení dané situace.

RECEPTIVNÍ MULTILINGVISMUS ⁴¹	PRODUKTIVNÍ MULTILINGVISMUS ⁴²
„Především pro účely neformální komunikace“	„Jak pro účely formální, tak pro účely neformální komunikace“
„Účelově orientovaný; žádné (produktivní) osvojení cílového jazyka není zamýšleno“	„Významově orientovaný (s odkazem na osoby, témata nebo obory zájmu)“
„Komunikace tváří v tvář; obzvláště při obchodních či směnných situacích, které vykazují prvky diglosie, a dále při jiných způsobech obchodního (<i>business</i>) kontaktu“	„Žádná hlavní omezení, ale rozdělení daného jazyka“
„Zavádění komunikace za každou cenu; časté ad-hoc komunikační dohody; žádná pravidla“	„Využití jazyka vztahující se na osoby, témata či obory zájmu (zahrnující přepínání kódů, pokud je to vhodné)“
„Vysoce podmíněný kontextem a osobou adresáta“	„Nízká hodnota povinného kontextu nebo role adresáta“
„Důraz na komunikační výměnu a efektivitu interakce“	„Všechny jazykové funkce jsou k dispozici (pokud nejsou omezeny poli působnosti nebo jazykovými funkcemi)“
„Neformální, ale pragmaticky kontrolované učení pomocí poslechu nebo mluvení, při kterém není brán zřetel na žádný gramatické normy“	„Všechny druhy přirozeného osvojování jazyka a učení se druhého jazyka; obzvláště při osvojování <i>lingua franca</i> (např. latina nebo dolnoněmčina)“

⁴¹ orig.: *RECEPTIVE MULTILINGUALISM // Predominantly for informal communication // Purpose-oriented, no (productive) acquisition of the target language is intended // Face-to-face communication, especially in diglossic trading situations and other business contacts may occur // Establishing communication at any price, frequent ad hoc-accommodations, no rules // Highly context- and addressee-dependent // Emphasis on communication exchange and efficiency in interaction // Informal but pragmatically controlled learning by listening and speaking where no grammatical norms have to be observed // Dominance of pragmatics and the situational context // Includes the possibility to become a (fluent) speaker of the target language; may gradually include occasional (lexical) code switches*

⁴² orig.: *PRODUCTIVE MULTILINGUALISM // Both for formal and informal communication // Function-oriented (with reference to persons, topics or domains) // No restrictions in principal but a distribution of the language involved // Person-, topic- or domain-related language use (including code-switching, if appropriate) // Low mandatory context or addressee dependence // All linguistic functions are available (if not restricted due to domains or functions) // All kinds of natural-language acquisition and L2 learning, especially for the acquisition of a lingua franca (e.g. Latin or Low German) // Dominance of linguistic awareness with respect to domains, styles, norms and grammatical correctness // language use may be restricted to functional distribution; therefore no necessity for a full linguistic competence in all languages spoken*

„Převaha pragmatiky a situačního kontextu“	„Převaha jazykového povědomí s ohledem na pole působnosti, styly, normy a gramatickou správnost“
„Zahrnuje možnost stát se plynně mluvícím mluvčím cílového jazyka; může postupně zahrnovat občasné (lexikální) střídání kódů“	„Využití jazyka může být omezeno funkční distribucí; tudíž žádná plně rozvinutá jazyková kompetence v používaných jazycích není požadována“

Tabulka č. 3 – Receptivní a produktivní multilingvismus

Pokud shrneme poznatky zaznamenané Braumüllerem, dojdeme k závěru, že receptivní bilingvismus představuje neformální komunikaci, která klade důraz na výměnu informací za jakoukoliv cenu. Tato komunikace se opírá o značnou znalost pragmatických postupů a situačního kontextu, čímž zároveň opomíjí ostatní jazykové složky.

Mluvčí mezi sebou zavádějí vzájemné komunikační dohody (*accommodations*), které zjednodušují pochopení oběma stranám, např. při řešení obtížného tématu nebo komplikované situace. Zeevaert a ten Thije (2007: 4) vyčleňují dvě možnosti: řešení problému, které se zakládá na zpomalení mluvy, preciznější výslovnosti, opakování a reformulacích nebo uplatnění tzv. *let it pass* strategie. Na tomto lze dokázat, že receptivní bilingvismus je ve většině případů výsledkem dohody obou zúčastněných stran, tudíž pouze v málo případech vzniká nahodile a spontánně (Braunmüller a Zeevaert 2001 In Ribbert a Thije 2007: 78)

Nahodilost této komunikace může gradovat a vést až k produktivní kompetenci v L2 a také k případnému střídání kódů (*code switching*).

2.4.1. Receptivní bilingvismus a semiomunikace

House a Rehbein (2004: 3) tvrdí, že typologická blízkosti jazyků stanovuje podmínky, za kterých si mluvčí mohou jednoduše osvojit receptivní znalost blízkého jazyka anebo, v opačném případě u jazyka vzdáleného, neosvojit vůbec. Díky tomuto kritériu můžeme rozlišit v daných situacích, zda se jedná receptivní bilingvismus anebo semikomunikaci.

Zeevaert (2007: 105-106) v závislosti na typologické blízkosti jazyků zavádí následující definice

- receptivní bilingvismus: „Přiměřená možnost komunikace mezi jazyky, které spolu nesouvisejí nebo jsou pouze vzdáleně spjaty – pod podmínkou, že všichni zahrnutí mluvčí jsou obeznámeni s oběma jazyky a za předpokladu, že všichni mluvčí mají pouze pasivní kompetence [...] nebo že účastníci rozmluvy dávají přednost svému mateřskému jazyku navzdory dostupné aktivní kompetenci [...]. Receptivní multilingvismus tak nabízí možnost vyhnout se jazykové diskriminaci v oficiálně vícejazyčných zemích, jako jsou Švýcarsko anebo Belgie.“⁴³
- semikomunikace: „Vzájemné porozumění mluvčích spolu úzce spjatých jazyků. [...] Mluvčí jsou schopni porozumět jazyku svého konverzačního partnera díky genetické blízkosti dvou jazyků a výsledné velké typologické podobnosti.“⁴⁴

Ve starších studiích se objevuje Klossovo (1967) rozdělení na *Abstand* a *Ausbau* jazyky. *Abstand* jazyky (*Abstand* = německy odstup), jsou jazyky takové, které si nejsou typologicky blízké, a tudíž nevykazují známky vzájemné srozumitelnosti. *Ausbau* jazyky (*Ausbau* = německy vybudování anebo přestavba), jsou takové, které mohou být srozumitelné pro členy sousedních jazykových komunit.

Do oblasti semikomunikace neboli *ausbau* jazyků tímto spadají skandinávské jazyky – dánština, norština a švédština (Haugen 1966: 153), západoslovanské jazyky; v našem případě především čeština a slovenština (Budovičová 1987) a v neposlední řadě všechny oficiální jazyky Iberského poloostrova kromě baskičtiny; ta, jelikož si není typologicky blízká s žádným indoevropským jazykem, spadá do kategorie *abstand* a do možné receptivní komunikační situace.

Pro důkladnější vymezení receptivního bilingvismu a semikomunikace vkládáme Zeevaertovu tabulku⁴⁵ (2007: 109):

⁴³ orig.: „A reasonable option of communication between languages that are unrelated or only remotely related – under the condition that all speakers involved are familiar with both languages, and provided that the speakers have only a passive competence at their disposal [...] or that the interlocutors prefer to use their own mother tongue in spite of an available active competence [...]. Receptive multilingualism thus provides the opportunity to avoid linguistic discrimination in officially multilingual countries such as Switzerland or Belgium.“

⁴⁴ orig.: „The mutual understanding of speakers of closely related languages. [...] Speakers are able to understand the language of their interlocutor due to the genetic proximity of the two languages and the resulting large typological similarity.“

⁴⁵ Originál tabulky v angličtině je součástí příloh.

	A rozumí L1 B, B rozumí L1 A	A rozumí L1 B, B rozumí L2 A	A rozumí L2 B, B rozumí L2 A
protože jazyky jsou spolu úzce spjaty (vzájemně srozumitelné)	semikomunikace (Haugen 1996)	sekundární jazyková komunita (Dahlstedt 1971)	periferní jazyková komunita (Börestam 2001)
protože jazyky jsou spolu spjaty (vzájemně srozumitelné) a A i B si osvojili receptivní schopnosti	přilehlé (sousedící) jazyky (Kloss 1929)	speciální případ vzájemného porozumění	vzájemné porozumění (Meissner 2004)
protože jazyky spolu nejsou (úzce) spjaty (vzájemně srozumitelné) a A i B si osvojili receptivní schopnosti	vícejazyčný rozhovor (Augustin 1997)	speciální případ vícejazyčného rozhovoru	receptivní multilingvismus (Hansen 1987)

Tabulka č. 4 – Zeevaertovo dělení receptivního bilingvismu

Závěrem bychom chtěli upřesnit dále používanou terminologii, tudíž používání adjektiva *pasivní*. V námi realizovaném výzkumu se nejednalo o komunikaci, nýbrž o jednosměrný pasivní-receptivní bilingvismus, jelikož se u účastníků nepředpokládala jakákoliv znalost L2. Nebyl dán ani prostor pro jakoukoliv komunikační výměnu informací, která je pro hodnocení receptivního bilingvismu klíčová. Jinými slovy, pro náš výzkum byl důležitý předpoklad naprosté monolingvní kompetence ve vztahu kastilština – ostatní (ko)oficiální jazyky Iberského poloostrova (portugalština, katalánština, baskičtina, galicijština) s cílem dokázat míru schopnosti pasivního porozumění za využití pasivních jazykových kompetencí, totiž čtení a poslechu.

3. JAZYKY IBERSKÉHO POLOOSTROVA

Jazykové hranice nepředstavují přirozený stav a spíše kopírují politické události formující ten či onen stát. V tomto směru se sociolingvistická situace v rámci Iberského poloostrova vyznačuje značnou pestrostí, kde se nachází mnoho jazyků na území pouze dvou suverénních státních území. V této kapitole se budeme věnovat diachronnímu sociolingvistickému popisu jednotlivých jazyků Iberského poloostrova, na které jsme se zaměřili v našem výzkumu. Jedná se o jazyky majoritní (španělština a portugalština) a minoritní s kooficiálním a autonomním statutem (galicijština, katalánština, baskičtina). Z těchto důvodů se nebudeme v této kapitole zevrubně zabývat jazyky jako asturština, leónština, mirandština apod., které nejsou předmětem našeho zkoumání, nicméně uznáváme jak jejich existenci, tak jejich důležitost. Pro potřeby naší klasifikace se osnova všech částí drží Haugenova (1972) čtyřfázového modelu jazykové standardizace: výběr normy, její kodifikace, rozvinutí funkce a přijetí ze strany komunity, přičemž důraz bude kladen na první dvě fáze.

Podle základní sociolingvistické terminologie, kterou uvádí Kremnitz (2008: 16 – 18), plní jazyk dvě základní funkce: komunikativní, která slouží pro vytváření kontaktů s ostatními, a demarkační, která slouží pro odlišování se a formování vlastní identity. Můžeme pozorovat, že majoritní jazyky, jež představují součást národní identity politických celků, jsou zastoupeny především funkcí komunikativní, kdežto jazyky minoritní tou demarkační.

V rámci tohoto si proto plně uvědomujeme, že pojmy majoritní a minoritní, jsou do jisté míry kontroverzní a mohou vyvolat značnou polemiku (viz Argemi 2008) už jenom tím, že mateřský jazyk čtvrtiny obyvatelstva Španělska (podle Nagy, 2012, s. 183: 25%) není kastilština. Příkladem může být katalánština, která je v rámci Španělska minoritní a naopak majoritní na území Katalánska. Nicméně základním geografickým celkem, ze kterého vychází praktický výzkum, je Iberský poloostrov jako takový, v rámci něhož je dichotomie majoritní – minoritní nezpochybnitelně určena především politickými hranicemi a již zmíněnou suverenitou státních útvarů.

3.1. Španělština – kastilština

Španělština je co do počtu mluvčích třetím nejrozšířenějším jazykem světa. Španělsky podle serveru Ethnologue⁴⁶ mluví celkem 527 976 150 lidí, přičemž mluvčí pocházející ze Španělska tvoří pouhou jedenáctinu (45 890 000). Je zajímavé, že španělština jako L1,

⁴⁶ <https://www.ethnologue.com/language/spa> [cit. 8.6.2017]

představuje mateřský jazyk pro větší počet mluvčích než angličtina, čímž se, pokud aplikujeme toto hledisko, dostává na druhé místo (španělština: 436 667 750; angličtina⁴⁷: 371 959 910).

Na samém prvopočátku, v 9. století, však španělština, tehdy kastilština, byla rozšířená pouze na území Kastilského hrabství (historické údaje o tomto politickém celku podávají Chalupa 2005; Chalupa 2017; Zavadil 1998). Jednalo se o nevelký územní celek, který by se dal vymezit územím mezi dnešním Santanderem a přístavem Castro Urdiales. Hrabství bylo obklopeno silnějšími politickými útvary – královstvím asturským, královstvím navarrským, hrabstvím aragonským (od roku 1037 královstvím aragonským) a Hispánskou markou (pohraniční území dobyté Ludvíkem Pobožným; od 10. století hrabství barcelonské).

Roku 1037 se sňatkovou politikou, kdy si Fernando I. vzal Sanchu z Leónu, z hrabství stalo kastilské království a o rok později, po válečném střetu Fernanda s leónským králem Bermudem, kastilsko-leónské království. Tento politický útvar se po Fernandově smrti rozpadl, ale hned byl Sanchem II. Udatným sjednocen, ale až teprve Alfonso VI. (1072 – 1109) si vydobyl uznání všech křesťanských království v severní části poloostrova a sjednoceně postupovali v reconquistě proti Arabům na jihu. Stejně tak se šířila i kastilština. López García (1985) a Sánchez (1988) avšak píší, že jazyk, který se začal šířit spolu s reconquistou, nebyl kastilština, nýbrž španělská koiné (= obecná mluva), jelikož zájmem všech bylo nalézt komunikační prostředek pro každodenní domluvu. Tento proces však neimplikoval ztrátu národních hodnot a neměl v úmyslu nahradit jiné jazyky. Je také třeba zmínit, že literárním jazykem té doby byla galicijština-portugalština a provensálština (prvními psanými památkami jsou mezirádkové a okrajové vpisy, emiliánské a siloské glosy z 10. století).

Nicméně kastilský dialekt během čtyř staletí vytlačil jiné jazyky na periferii poloostrova a rozšířil se až na jih. Zavadil (1998: 61) považuje za „zvláštní to, že kastilština, která se vklínila mezi tyto pokračovatele relativně jednotné vizigótské románštiny, byla ve svém vývoji pro poloostrov jazykově nejméně typická. Nejbliže k jazyku vizigótského dvora měl starý dialekt astursko-leónský [...]“

Sánchez (1988: 118) upřesňuje, že přelom v terminologii začal na konci 15. století⁴⁸ a během 16. století. Stejně časové rozpětí pozorujeme i u Zavadila (1998: 74), který uvádí periodizaci⁴⁹ podle Pidala a Lapesy. Neologismus španělština (*español*), kterému se dala přednost, už neoznačuje pouze jeden region tak jako kastilština, ale celý politický útvar a působí

⁴⁷ <https://www.ethnologue.com/language/eng> [cit. 8.6.2017]

⁴⁸ Už roku 1492 vychází *Arte de la lengua castellana*, kterou napsal Antonio de Nebrija. Jedná se o první gramatiku románského jazyka vůbec.

⁴⁹ 950 – 1474: stará **kastilština**; 1474 – 1617: klasická **španělština**; 17. – 20. stol.: moderní **španělština**

tak jako sjednocující prvek. První obhajoba tohoto nového názvu se datuje do roku 1555 (autor je neznámý; podle Alonso 1938: 47):

„Tento jazyk, o němž zde uvádíme ponaučení, se nazývá *š p a ñ l s k ý*. Jmenuje se tak ne proto, že celé Španělsko mluví jedním univerzálním jazykem, protože jich je mnoho dalších, nýbrž proto, že jím mluví většina Španělska.“⁵⁰

Později na samém začátku 18. století s nástupem bourbonské dynastie, kdy se pozice kastilštiny upevnila díky různé centralizaci, se „spisovnému jazyku začíná věnovat institucionální péče“ (Zavadil 1998: 73). Roku 1714 je založena Královská španělská akademie (*Real Academia Española*). Pod dohledem této instituce vzniká mezi lety 1726 a 1739 šestidílný slovník spisovného jazyka (*Diccionario de Autoridades*) a v roce 1771 první akademická mluvnice (*Gramática de la lengua española*). Nejnovější vydání (*Nueva gramática de la lengua española*) bylo publikováno mezi lety 2009 a 2011.

Majoritní postavení kastilštiny je po právní stránce ukotveno v ústavě z roku 1978. Nutno podotknout, že jak první demokratická konstituce z roku 1931, tak ta současná se vyhýbají slovu *español*⁵¹ a dávají přednost slovu *castellano*. Dále lze vyvodit, že obě ústavy dávají právně vzniknout bilingvistu v autonomních oblastech, kde se kastilština nachází v dominantním postavení oproti jazykům jednotlivých regionů (znalost kastilštiny je povinná, znalost minoritních jazyků nikoliv⁵²):

⁵⁰ orig.: „*Esta lengua de la cual damos aquí preceptos, se llama E s p a ñ o l a; llámase así, no porque en toda España se habla una sola lengua que sea universal, porque hay muchas otras lenguas, sino porque la mayor parte de España la habla.*“

⁵¹ Mezi přívržence začlenění slova *español* namísto *castellano* patřil i Miguel de Unamuno, jelikož, podle něj, je španělština používaná na celém území Španělska a představuje sdružující prvek národa. Píše: „Španělština nepředstavuje nástroj pro integraci: přispěly i leónské a aragonské prvky a společně tvoříme španělštinu. Tvoříme ji my, kteří tvoříme jazyk anebo poezii. Kastilština je jazyk hotový, dokončený a španělština je jazyk, který tvoříme.“ (orig.: „*El castellano no es una obra de integración: han venido elementos leoneses y aragoneses, y estamos haciendo el español. Lo estamos haciendo los que hacemos lengua o los que hacemos poesía. El castellano es una lengua hecha, y el español una lengua que estamos haciendo.*“ (IN: Sánchez 1988: 120)

⁵² krom katalánštiny (viz kapitola 3.3.)

1931

Článek 4: Kastilština je oficiálním jazykem Republiky. Všichni Španělé mají povinnost ji znát a právo ji používat, aniž by byla porušena práva, která byla zákony Státu přiznána provinčním a regionálním jazykům.⁵³

1978

Článek 3.1: Kastilština je oficiálním jazykem Státu. Všichni Španělé mají povinnost ji znát a právo ji používat.⁵⁴

Článek 3.2: Ostatní španělské jazyky budou taktéž oficiální v příslušných autonomních oblastech v souladu se svými statuty.⁵⁵

3.2. Galicijština

Prvním kooficiálním jazykem Španělska, kterému budeme věnovat pozornost, je galicijština, která se užívá na území Galicie. Tímto jazykem mluví zhruba 3 miliony lidí; internetový server Ethnologue⁵⁶, který odkazuje na sčítání provedené Evropskou komisí, však eviduje 2 340 000 mluvčích v rámci Evropy. Galicijština se (podle O'Rourke 2014: 74; Ramallo a Rei-Doval 2015: 61) zároveň používá v západních částech sousedních krajů, které s Galicií sousedí, totiž v Asturii, Leónu a Zamoře. Rurální charakter Galicie, který se odráží v historickém vnímání a užívání jazyka, stále přetrvává: 34% tamní populace žije v městech s méně než 10 000 obyvateli a 65% v městech s méně než 50 000 obyvateli.

Vztah mezi galicijštinou a kastilštinou by se dal charakterizovat jako diglotický. Podle trojice autorek Loureiro-Rodríguez, Boggess, Goldsmith (2012: 149) se tato diglosie v průběhu staletí střídavě upevňovala a oslabovala, ale doposud se nedá tvrdit, že by z obecného povědomí byla vymýcena úplně.

⁵³ orig. *El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene la obligación de saberlo y el derecho de usarlo, sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconozcan a las lenguas de las provincias o regiones.*

⁵⁴ orig.: *El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho de usarla.*

⁵⁵ orig.: *Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.*

⁵⁶ <https://www.ethnologue.com/language/gle> [cit. 9.5.2017]

Během rané fáze jazykového vývoje z latiny byla galicijština nerozlučně spjata s portugalštinou; ostatně trubadúrská tradice velmi živá mezi 12. a 14. stoletím byla charakterizována právě jako galicijsko-portugalská. Prvními galicijskými texty byla, jak píše Monteagudo (1994: 171), kázání a nejstarší se datují do doby přelomu 12. a 13. století a také básnické útvary spadající do zmíněné trubadúrské tradice. První informace o galicijštině jako takové pochází v konce 13. století, konkrétně roku 1290, kdy katalánc Jofre de Foixà vydává knihu *Regles de Trobar* o trubadúrské lyrice psané francouzsky, provensálsky, sicilsky a galicijsky⁵⁷.

Podle Alonsa (2004: 309) dochází k definitivnímu rozdělení galicijštiny a portugalštiny již v 11. století, kdy Alfonso VI. rozdělil Galicii a Portugalsko na dvě samostatná hrabství. Dceře Urrace a jejímu manželu donu Raimundovi bylo roku 1088 svěřeno hrabství galicijské a druhé dceři Tereze a jejímu manželu Enriquemu roku 1093 hrabství portugalské. O pár let později, konkrétně roku 1128, se Alfonso Henriques stal prvním portugalským králem a Portugalsko tak získalo autonomní statut, kdežto Galicie byla včleněna do kastilsko-leónského království a o svou nezávislost tak přišla. Toto období představuje klíčový moment, ve kterém si Portugalsko začalo vytvářet svou vlastní jazykovou politiku, která dala později vzniknout kodifikované normě. Galicijština se na druhou stranu musela podřít jazykové politice a standardům kastilské koruny⁵⁸.

Monteagudo (1994) uvádí, že kastilinizace⁵⁹ nového území započala velmi rychle už za vlády Fernanda III. (vládne mezi lety 1230 – 1252). Především za vlády Alfonse X. se kastilština stala jediným jazykem používaným v oficiálním styku s korunou a podřízenými institucemi. Krom toho se do nejvyšších šlechtických vrstev galicijské hierarchie postupně začali začleňovat cizinci z Kastilie dosazení králem. Kulturní asimilaci urychlila i sama galicijská aristokracie tím, že své potomky posílala na výchovu na kastilský dvůr. Role galicijštiny se tedy značně redukovala.

⁵⁷ „Lengatge fay a gardar, car si tu vols far un cantar en frances, no.s tavn que.y mescles proençal ne cicilia ne gallego ne altre lengatge que sia stravn a aquell; ne aytan be, si.l faç proençal, no.s tavn que y mescles frances ne altre lengatge sino d'aquell“ (Monteagudo 1994, s. 173)

⁵⁸ Toto si uvědomuje už roku 1607 portugalský jazykovědec Duarte Nunes de Leão: „Portugalština, v porovnání s galicijštinou, značně pokročila, jak lze jasně vidět, co do hojnosti a elegance. To protože Portugalsko mělo krále a dvory, což jsou úřady, ve kterých je slovní zásoba pokroková a vytříbená a stává se tak zdrojem pro zbytek obyvatel. To je něco, co v Galicii nikdy neproběhlo.“ (orig. „When compared with Galician, the Portuguese language processed as much as in its profusion as in its elegance, as we can see. This was caused because Portugal had kings and courts, which are the office where the vocabulary is forged and refined, and the source for the rest of the citizens, something that never took place in Galicia.“ IN Monteagudo a Santamarina 1993: 123)

⁵⁹ angl. *castilization*; špan. *castelización*

K ještě většímu urychlení tohoto procesu kastilinizace přispěly největší měrou podle Monteaguda (1994: 178) především dva politické konflikty. Prvním z nich byla definitivní porážka rodu Borgoña rodem Trastámara mezi lety 1355 a 1385. Galicijská šlechta byla spojencem poraženého Pedra I. a vítěz Enrique II. jako projev vděku některá galicijská území přidělil sousednímu Leónu a Kastilii, které pro změnu podporovaly jeho. Následné pokusy o znovuzískání nezávislosti během intervence Jana z Gentu do dynastických střetů nebo spojení s Portugalskem během vlády Fernanda I. též nebyly úspěšné a Španělsko pokračovalo s procesem upevňování centralizované moci a tím pádem i prosazováním svého jazyka. Druhým konfliktem byla revoluce měšťanského a venkovského obyvatelstva mezi lety 1465 a 1490, která taktéž skončila neúspěšně; galicijský odpor byl po předchozích nadějích rázně potlačen. Alonso (2004: 311) ještě doplňuje jeden konflikt, totiž porážku Jany Kastilské Beltranejy, která, přes podporu plynoucí z Galicie, v konfliktu s Isabelou Kastilskou prohrála. Během 14. století se tedy jazyková aktivní produkce v kastilštině zvýšila⁶⁰, v 15. století zesílila a nakonec v 16. století nahradila galicijštinu.

Období mezi 16. a 18. stoletím je podle Alonsa (2004: 312) označováno jako Temné doby galicijštiny. Největší ústup galicijštiny přichází během rozšíření školství, kdy bourbonský dekret z roku 1768 ustanovuje kastilštinu povinným a jediným jazykem, který má být využíván ve výuce. Toto nařízení přispělo k vytvoření dalších negativních konotací prisuzovaných galicijštině. Ostatně samotní Galicijci se podle Ramalla (2007: 24) s vidinou rychlejší integrace a lepšího života dobrovolně galicijštinu vzdávali a dávali přednost kastilštině.

První známky obnovení a návratu galicijštiny se objevily během napoleonských válek z počátku 19. století, kdy vznikly galicijsky psané pamflety s cílem motivovat obyvatelstvo k boji proti Francouzům. O zhruba padesát let později nastalo období nazývané *Rexurdimento*⁶¹, během kterého se začaly publikovat celé knihy v galicijštině. Nejdůležitější z nich je básnická sbírka Rosalí de Castro *Cantares Gallegos* vydaná poprvé roku 1863. Během *Rexurdimenta* byly sepsány i první gramatiky a slovníky a zájem o jazyk stoupal. V rámci překonání diglosie se uskutečnily první pokusy o normalizaci⁶², které však nebyly úspěšné, přičemž, jak O'Rourke (2005: 275) uvádí, 88,5% obyvatelstva v roce 1877 tvořili monolingvní mluvčí galicijštiny. Konec *Rexurdimenta* se datuje do roku 1916, kdy vznikla *Irmandades da Fala*⁶³, první ucelená

⁶⁰ První dokument sepsaný kastilsky na území Galicie se datuje do roku 1362 a byl sepsán kompostelským arcibiskupem donem Suerem Gómez de Toledo. (Monteagudo 1994, s. 179)

⁶¹ špan. *resurgimiento*, česky *vzkříšení, obroda*

⁶² V rámci procesu normalizace se vyvíjí snaha o dosazení minoritního jazyka do funkcí, ve kterých dominuje cizí majoritní jazyk. Minoritní jazyk se následně aktivizuje ve všech sférách formální a neformální komunikace; veřejné i intimní, mluvené i psané.

⁶³ špan. *Hermandades del habla*, česky *Bratrstvo jazyka*

galicijská organizace s programem na ochranu a podporu galicijštiny. Aktivity tohoto uskupení vedly až k vypracování ustanovení o statutu autonomní oblasti roku 1936, které však nikdy nezačalo platit kvůli Francově vzpouře a nastolení diktatury. Nutno dodat, že mezi lety 1936 a 1946 se prakticky v galicijštině nepublikuje⁶⁴. Monteagudo a Santamarina (1993) dále konstatují, že během dalších fází diktatury galicijština není zakázána, ale zároveň státem není propagována a podporována její výuka a užití. Prakticky je tedy omezena pouze na rodinné prostředí.

Až po absolutním pádu frankismu roku 1977, vydání demokratické ústavy roku 1978 a autonomního statutu Galicie roku 1979 se galicijština začala znovu integrovat do galicijské společnosti. Roku 1983, hned čtyři roky po udělení autonomního statutu, vstoupil v platnost Zákon 3/1983 z 15. června o jazykové normalizaci, který v původním znění udává povinnost znalosti galicijštiny na území Galicie⁶⁵. O'Rourke (2014: 84) definuje směr, který jazyková politika nabrala jako harmonický bilingvismus, který si v prvotní fázi klade za cíl vymýcení diglosie a předsudků negativně ovlivňující používání galicijštiny a následně nastolení vyvážených podmínek pro institucionalizované vzdělávání v galicijštině a španělštině v poměru 1:1.

K dosažení tohoto cíle bylo zapotřebí vytvořit lingvistický korpus a jazyk kodifikovat, což nebyl snadný úkol už vzhledem k dialektální roztržetosti, která byla mimo jiné dána několikasetletou pozicí L jazyka (galicijština se dělí na tři velké dialektální celky – západní, centrální a východní). Ramallo a Rei-Doval (2015: 67) doplňují, že v Galicii během celé doby její existence ani nevzniklo větší galicijsky mluvící metropolitní centrum, jehož distinktivní charakteristiky by mohly sloužit jako vzor pro standardizovanou verzi. Lingvisté se proto podle Monteaguda (2005: 416) uchýlili k takzvané transdialektální variantě, která do normy začleňuje prvky přítomné ve všech třech dialektických celcích. Takto roku 1982 vznikla první publikace *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*, jejíž nejnovější upravená verze byla vydána v roce 2003. Nutno podotknout, že kodifikace pod záštitou *Real Academia Galega* není kompletní, protože schází část zabývající se syntaxí. První monolingvní slovník galicijštiny byl

⁶⁴ Důkazem represe může být i následující text propagandistického letáku, který koloval napříč Galicií: „MLUVTE SPRÁVNĚ. Buďte vlastenec, ne barbar. Je vznešenou povinností džentlmena, aby mluvil naším jazykem, kastilštinou. Aby byl vlastenec. AŤ ŽIJE ŠPANĚLSKO A DISCIPLÍNA A NÁŠ CERVANTINOVSKÝ JAZYK. KUPŘEDU, ŠPANĚLSKO!!“ (orig. *HABLE BIEN. Sea patriota – no sea bárbaro. Es de cumplido caballero, que Vd. hable nuestro idioma oficial o sea el castellano. Es ser patriota. VIVA ESPAÑA Y LA DISCIPLINA Y NUESTRO IDIOMA CERVANTINO. ¡¡ARRIBA ESPAÑA!!* IN: Alonso 2004: 317)

⁶⁵ První odstavec zní následovně: „Všichni Galicijci mají povinnost znát a právo ho [galicijský jazyk] užívat.“ (orig. *Tódolos galegos teñen o deber de coñecelo e o dereito de usalo.*); později však tato povinnost byla rozsudkem ústavního soudu 84/1986 z 26. června označena jako neústavní a následně vyňata.

publikován roku 1990 a obsahoval 12 000 hesel. Dnešní elektronická verze obsahuje víc než 60 000 hesel⁶⁶.

Ramallo (2014) konstatuje, že samotné názory na tuto kodifikaci se štěpí do dvou frakcí. Jedna z nich zastává názor, že galicijština je, byť historicky spojena a možná ovlivněna portugalštinou, samostatný jazyk; ta je zastoupena *Instituto da Lingua Galega* a *Real Academia Galega*. Ta druhá zastává proportugalské hledisko a tvrdí, že galicijština je nerozlučně spjata s portugalštinou. V rámci tohoto názoru *Associaçom Galega da Lingua* a *Academia Galega da Lingua* propagují trochu jinou verzi galicijštiny, která je značně „poportugalštěná“.

O'Rourke (2014: 85) pak zmiňuje poslední větší konflikt, který podle ní vznikl spolu s přijetím Dekretu 79/2010 z 20. května o plurilingvistu v neuniverzitním vzdělávání v Galicii. Tento Dekret ve svém pátém článku dává právo rodičům vybrat dětem účastnícím se předškolního vzdělávání jazyk podle vlastních preferencí⁶⁷. O'Rourke interpretuje tento legislativní krok jako vyústění konfliktu mezi rozdělenou kastilskou a galicijskou monolingvní populací. Ta kastilská, oficiálně reprezentována sdružením *Galicia Bilingüe*, se cítila znevýhodněna a diskriminována nařízeními Zákona o normativizaci jazyka a konkrétně nařízením o bilingvním vzdělávání v poměru 1:1.

Podobné výkyvy v přístupu k jazyku jsou vidět i v nedávno publikovaných výsledcích sociolingvistických výzkumů (Loureiro-Rodriguez, Boggess, Goldsmith 2012; Berg a Monteagudo 2008), podle nichž mladé generace mluvčích (mezi 16 a 25 lety) preferují kastilštinu před galicijštinou buď proto, že považují svůj projev v galicijštině za nedokonalý⁶⁸ nebo nechtějí míchat dva jazyky dohromady.

Co se týká diglosie a předsudků charakterizujících galicijštinu jako jazyk nevzdělanců, farmářů a rybářů, Monteagudo a Santamarina (1993) uvádějí, že se ho již podařilo z mysli současné galicijské společnosti vytěsnit. Nicméně často bývá nahrazen jiným stigmatem, které představuje tzv. *castrapo*, tj. nestabilní přechodná varianta mezi galicijštinou a portugalštinou, která se objevuje hlavně v oblastech nedávné a intenzivní „degalegizace“ zahrnující nevzdělané obyvatelstvo městských čtvrtí stejně jako venkova.

⁶⁶ Slovník je dostupný z <http://academia.gal/dicionario>; počet hesel odpovídá stavu ze dne 10.5.2017

⁶⁷ „Převládající mateřský jazyk žáků bude určen vzdělávacím centrem v souladu s výsledky jedné otázky týkající se mateřského jazyka dítěte, která bude položena otcům, matkám, poručníkům anebo zákonným zástupcům daného žáka/žákyně, a to před začátkem školního roku.“ (orig.: „*A lingua materna predominante do alumnado será determinada polo centro educativo de acordo co resultado dunha pregunta que se efectuará aos pais, nais, titores as ou representantes legais do alumno/a antes do comezo do curso escolar acerca da lingua materna do seu fillo ou filla.*“)

⁶⁸ Z průzkumů vychází najevo, že napříč celý generačním spektrem jsou jazykové kompetence v galicijštině na vysoké úrovni kromě psaní. To ovládá perfektně pouze 49,8% obyvatel. (Berg, Monteagudo 2008: 65)

Posledním novým jevem je demografická skupina takzvaných *neofalantes*⁶⁹ (tento termín používají např. O'Rourke, Ramallo 2011; O'Rourke, Ramallo 2013), kteří se teprve v dospělosti naučili standardizovanou verzi galicijštiny, kterou preferují před kastilštinou. Tito se dostávají do konfliktu s tradičními mluvčími galicijštiny, kteří považují standard za vyumělkovanou a nepřírozenou verzi svého dialektu deformovaného jazyka.

Jak je patrné, galicijština ještě zdaleka není pevně ustálený jazyk, a to především ze sociálního hlediska a oproti ostatním kooficiálním jazykům na španělském území vytrvala jen díky třem podstatným faktorům (podle Mar-Molinero 2000: 49; O'Rourke 2014: 74): geografické nedostupnosti, slabému ekonomickému vývoji a slabé imigraci z Andalusie během frankismu.

3.3. Katalánština⁷⁰

Katalánština je největším kooficiálním jazykem v rámci Španělska co do počtu mluvčích. Podle Boix-Fuster (2006: 36) tvoří katalánští mluvčí dokonce 27% z celkového počtu obyvatel Španělska. Server Ethnologue⁷¹ eviduje celkem 8 900 000 mluvčích v rámci Španělska, přičemž katalánština je L1 pro 3 750 000 obyvatel. Tito se dělí do dvou velkých dialektických bloků, totiž západního, pod který spadají Roselló, Girona, Barcelona a Baleárské ostrovy, a východního, který tvoří Andorra, Lleida a Valencijská komunita. Vayá (2004: 26) upozorňuje na to, že rozdíly mezi těmito dialektickými celky jsou minimální. Přesto však existuje silné vnitřní pnutí mezi barcelonskou a valencijskou variantou (viz Čermák a Košťátková 2017).

Oproti chudé a venkovské Galicii tvořilo Katalánsko mocnou říši, která sahala až na území Itálie, Řecka i severní Afriky (Mar-Molinero 2000: 40). Kontakty s francouzským územím a geografická blízkost ovlivnily i její podobu; jak tvrdí Vayá (2004: 24) katalánština se považuje za člena galorománské skupiny jazyků a ne té hispánské. Tato úzká spolupráce byla formálně ukončena roku 988, kdy franský král nepomohl hraběti Borrellovi II během dobývání Barcelony. Vazalství předpokládalo reciproční spolupráci v případě nouze, které tímto krokem nebylo naplněno. Později ve 12. století se sňatkem barcelonského hraběte Ramóna Berenguera IV. a následnice aragonského trůnu Peronelly spojila katalánská hrabství s aragonským královstvím v jeden politický celek. Jazykem tohoto království se logicky stala katalánština. Ve

⁶⁹ česky *novomluvčí*

⁷⁰ Vzhledem k rozsahu této kapitoly se budeme přednostně věnovat situaci katalánštiny na území Katalánska.

⁷¹ <https://www.ethnologue.com/language/cat> [cit. 1.6.2017]

13. století král Jaume dobyl roku 1229 Mallorku a roku 1238 Valencii a obě dvě oblasti se začlenil pod aragonskou korunu.

Do 12. století se datují i nejstarší psané texty v katalánštině. Zdroj publikovaný katalánskou Generalitat (2013: 8) uvádí knihu kázání *Les Homilies d'Organyà* a katalánskou verzi *Forum Iudicum*, nicméně Vayá (2004: 25) jako první uvádí hold hraběte de Pallars Jussà. První katalánsky psaná próza se prokazatelně objevuje ve 13. století a jejím představitelem je Ramón Llull (1232 – 1315). Vayá (2004: 30) konstatuje, že Ramón Llull propagoval modernizaci katalánštiny se stejným zanícením jako Alfonso X. modernizaci kastilštiny. Ve 14. století vynikli autoři Bernat Metge a Vincent Ferrer. Ten první pocházel z vyšších vrstev, překládal díla klasických humanistů a především zavedl do katalánštiny právníký jazyk. Ten druhý pocházel z duchovní vrstvy, byl dominikán, a ve svých kázáních se v rámci oslovení širšího publika používal spoustu regionalismů a dokonce i vulgarismů. Katalánština v té době také nahradila latinu v oblasti historiografie; byly napsány čtyři velké kroniky (Jaume I, Bernat Desclot, Ramón Muntaner, Pere el Cerimoniós).

Ve 14. století se překvapivě objevila tendence vedoucí ke standardizaci. Král Pèrre el Cerimoniós (1336 – 1387) založil tzv. Královskou radu (*Cancillería Real*), jejímž primárním úkolem byla interní organizace království. Za tímto účelem radní (*cancilleros*) vytvořili supradialektální jazyk, jinými slovy lingvistický systém, který nebyl přímo spojen s žádným z katalánských dialektů, ale i tak byl srozumitelný pro všechny katalánské mluvčí.

Roku 1410 zemřel poslední aragonský král Martí l'Humà a jako následník byl zvolen Fernando de Antequera, původem z Kastilie. Jak Martí i Castell (1992: 132), tak Vila-Pujol (2007: 61) se shodují na tom, že kastilština svou převahu neuplatňovala ostentativně přímo, nýbrž postupně a ve dvou fázích. Počáteční fáze se setkala se slabou společenskou odezvou, kdy se pouze pár představitelů katalánské šlechty rozhodlo naučit jazyk za účelem komunikace s kastilskou šlechtou. Během druhé fáze, kterou autoři vymezují dobou vlády Ferdinanda Kastilského, se do Katalánska dostala díla kastilsky píšících autorů, které ti katalánští začali napodobovat. I tak je nutno zdůraznit, že kastilština v té době představovala pouze symbol sociálního a ekonomického postupu.

Vila-Pujol (2007: 62) uvádí, že známky bilingvismu začaly být patrné až teprve v 16⁷². a 17. století a Vayá (2004: 36 – 38) toto období spolu s 18. stoletím nazývá „nešťastnou

⁷² V 16. století přestává fungovat Cancillería Real, která, jak již bylo zmíněno, vytvářela ucelený jazykový standard. (Vayá 2004: 38)

epochou⁷³“. Během těchto století se Katalánsko zapojilo do dvou střetů, které byly klíčové také i pro jazykový vývoj. Prvním z nich byla *Guerra dels Segadors* (1640 – 1659), kdy po porážce bylo Katalánsku odebráno území Rosellónu. Nicméně daleko silnější dopad měla *Guerra de Sucesión* (1701 – 1713), během které Katalánsko podporovalo poražené Rakousko. Vítězní Bourboni vydali represivní dekrety de Nueva Planta⁷⁴, kterými anektovali Aragonskou korunu ke Kastilii a zakázali používání katalánštiny v kulturní a vzdělávací sféře. I přes centralistické rysy tehdejšího Španělska se však objevily návrhy vedoucí k jazykové normativizaci katalánštiny; roku 1743 Josep Ullastra sepsal gramatiku *Gramàtica catalana embellida ab dos ortografies* a roku 1764 Carles Ros valencijsko-kastilský slovník.

Až roku 1859 během *Jocs Florals* se znovu stala oblíbenou katalánská lidová poezie a začala tzv. *Renaixença*⁷⁵ katalánského jazyka, která vyvrcholila, podle Mar-Molinero (2000: 42), publikováním *Lo Catalanisme* o povaze a charakteru katalánské identity, která podle Conversi (1990, 1997) vytyčuje jazyk jako jeden z nejdůležitějších hodnot katalánského nacionalismu. První počátky toho politického jsou patrné v *Bases de Manresa*⁷⁶ z roku 1892.

Roku 1907 Prat de la Riba založil Institut d'Estudis Catalans, který vydal roku 1913 ortografickou normu, kterou přednostně sepsal Pompeu Fabra. Fabra ještě později sepsal katalánskou gramatiku (vydáno roku 1918) a jednojazyčný slovník katalánštiny (vydáno roku 1932). Při procesu normativizace jazyka Fabra vytyčil tři kritéria (podle Vayá 2004: 45):

- 1) polymorfismus – „adopce různých dialektických řešení v rámci normy pro jednu formu“⁷⁷
- 2) kompozicionalita – „pokud je nějaký dialektický jev aplikovatelný v rámci celého jazyka, může se stát normou“⁷⁸

⁷³ orig. *época aciaga*; v tomto období se zároveň objevují lokální názvy katalánštiny – *valencià* (valenčijština), *lleidateà* (leridština), *mallorquí* (mallorština)

⁷⁴ Je zajímavé, že represe vyplývající z těchto dekretů byly odlišné v každé z velkých oblastí Aragonské koruny. Nejtvrďší podmínky byly nastaveny už v roce 1707 ve Valencii a Aragónu, které projevovaly větší odpor než Barcelona. Ta si oproti Valencii a Aragónu zachovala své civilní právo a „*antiguas Constituciones*“ (Colmenero, 2010)

⁷⁵ stejně jako v případě *rexurdimenta* česky *obrození*

⁷⁶ Katalánci mimo jiné požadovali naprostou jazykovou autonomii, kdy by byla katalánština jediným úředním jazykem na území Katalánska. Mar-Molinero (2000: 42) však odmítá jakoukoliv masovou podporu tohoto návrhu a spíše ho chápe jako důležitý, protože se jedná o první manifest politické národní agendy v moderním Katalánsku.

⁷⁷ orig. *adopción de diferentes soluciones dialectales en la normativa para una misma forma*

⁷⁸ orig. *si un fenómeno dialectal puede ser aplicable a toda la lengua, ese factor puede llegar a ser normativo*

- 3) konvergence – „různé dialekty musí sbíhat co nejvíce je možné v jeden standard přístupný všem mluvčím“⁷⁹

V roce 1932⁸⁰ se Katalánsku jako jediné minoritní jazykové oblasti podařilo prosadit autonomní statut, tzv. Estatut de Núria, který byl schválen 99% obyvatel, kteří se zúčastnili (podle Ugalde 2008: 172). Projekt statutu v původním znění chtěl katalánštinu jako oficiální jazyk, nicméně toto se setkala s velkým odporem především ze strany španělských intelektuálů, mezi které, jak uvádí Tornafoch (2004), patřili i Miguel de Unamuno nebo Ortega y Gasset. Nakonec byla katalánština ustanovena kooficiálním jazykem. Statut neměl dlouhého trvání a pozbyl platnosti roku 1938, dva roky po vypuknutí občanské války.

Během rané fáze frankismu (do začátku 60. let), jak už bylo naznačeno, minoritní jazyky pod nátlakem režimu ustoupily do pozadí a byly využívány především v rodinném prostředí. Autoři zabývající se současnou sociolingvistickou situací katalánštiny (Boix-Fuster a Paradís 2015; Mar-Molinero 2000: 44; Bastardas-Boada 1989: 69) zdůrazňují imigraci z monolingvních částí Španělska, která měla negativní (neochota učit se jazyk) i pozitivní (ekonomický růst) vliv na vývoj Katalánska. Bastardas-Boada (1989: 69) píše, že „snad i víc než 40% obyvatelstva Katalánska přišlo z geografických oblastí patřících ke kastilsky mluvící jazykové komunitě a bylo integrováno a vzájemně propojeno alespoň z ekonomického hlediska s katalánskou komunitou“⁸¹. V šedesátých letech, jak uvádí Burbano Trimiño (2013), režim změnil svůj přístup, upustil z politiky samostatnosti (*autarquía*) a otevřel se světu především po turistické stránce (*desarrolismo*). V tomto období byl dokončen Alcoverův katalánsko-valencijsko-baleárský slovník (podle Čermák a Kořátková 2017) a sepsána Guarnerova gramatika valencijské jazyky (podle Vayá 2004: 48)

Prvním autonomním statutem po pádu frankismu byl roku 1979 tzv. Estatut de Sau⁸² v němž je představen koncept vlastního jazyka⁸³ (*lengua propia*), který Roviró (2008: 202) definuje následovně: „jazyk, který dotazovaná osoba považuje za svůj jazyk; jazyk, se kterým se osoba ztotožňuje“⁸⁴. Ugalde (2008: 178) dodává, že „vytvoření kategorie vlastního jazyka

⁷⁹ orig. *los diferentes dialectos deben convenger, tanto como sea posible, en un estándar apto para todos los hablantes*

⁸⁰ Autonomní statut se nevztahoval na Valencijské společenství ani na Baleárské ostrovy.

⁸¹ orig. *Possibly more than 40% in Catalonia came from geographical areas belonging to the Castilian-speaking linguistic community and were integrated and interrelated, at least economically, with the Catalan community.*

⁸² přezdívaný *Estatuto de mínimos* (Ugalde 2008: 177)

⁸³ KATALÁNŠTINA: L1 – 40,4%, vlastní jazyk 48,8%; KASTILŠTINA: L1 – 53,5%, vlastní jazyk – 44,3% (Roviró 2008: 202)

⁸⁴ orig. *[...] llengua que la persona entrevistada considera com la seva llengua. Llengua amb la qual la persona s'identifica.*

nepředpokládalo okamžitý pokrok ve věci uznání katalánštiny, ale dalo vzniknout důležitému rámci pro činnosti, které by dovolily rozvoj asymetrického bilingvismu ve prospěch místního jazyka⁸⁵. Tento druh bilingvismu byl dále podpořen zákonem o normalizaci z roku 1983⁸⁶ a zákonem o jazykové politice z roku 1998⁸⁷.

Druhým pofrankistickým autonomním statutem je tzv. Nou Estatut, který je mnohem detailnější než ty předchozí a zároveň reaguje na nové požadavky Katalánska. Roviró (2004: 180) konstatuje, že projekt statutu v původním znění charakterizoval Katalánsko jako národ, což vyvolalo odpor především pravicové politické strany Partido Popular, která hrozila národní mobilizací a upozorňovala na nebezpečí desintegrace Španělska. Finální verze, která prošla vládou, obsahuje čtyři novinky týkající se jazyka (podle Roviró 2008: 204; Vila-Pujol 2007: 69; Ugalde 2008: 184 – 188):

- 1) povinnost znalostí katalánštiny, zavedení rovnosti *de iure* s kastilštinou
- 2) oficiální uznání aranéštiny
- 3) rozšíření katalánštiny mimo hranice Španělska a prosazení udělení uznání jako jazyka Evropské Unie
- 4) právo jazykové volby občanů v rámci justice

Vila-Pujol (2007: 71) uvádí, že ještě v roce 1988 75% obyvatelstva dokázalo katalánsky mluvit a 60% obyvatelstva v katalánštině psát. V roce 2003, jak udává Roviró (2008: 202) katalánsky hovořilo 84,7% obyvatelstva a psalo 62,3%. Ve skupině mladých mezi 15 a 29 lety podle Ugalde (2008: 190) katalánsky hovoří 96,4% obyvatel, ale pouze 44,4% upřednostňuje katalánštinu v každodenní komunikaci. Co se týká těchto aktivních jazykových kompetencí, lze na katalánštině pozorovat dosti kolísavý charakter. Mimo jiné Branchadell (2003) upozorňuje na tzv. 6D nebezpečí, které ohrožují situaci katalánštiny:

- 1) degradace (*degradación*) – postupná dialektizace katalánštiny
- 2) zmizení (*desaparición*) – možnost zanechání užívání jazyka

⁸⁵ orig. [...] *el establecimiento de la categoría lengua propia no suponía un avance inmediato en cuanto al reconocimiento del catalán, pero abría una puerta a un importante marco de actuación que permitiría desarrollar un bilingüismo asimétrico en favor de la lengua vernácula.*

⁸⁶ Llei de Normalització Lingüística a Catalunya 7/1983

⁸⁷ Llei de Política Lingüística 1/1998

- 3) demobilizace (*demovilización*) – zanechání proaktivní přístupu ve věci záchrany jazyka
- 4) rozdrobení (*disgregación*) – jazyková fragmentace způsobená odstředivými silami, např. secesionistické hnutí ve Valencii
- 5) rozdělení (*división*) – vnitřní rozdělení
- 6) znehodnocení (*devaluación*) – ztráta prestižních funkcí jazyka

3.4. Baskičtina

Baskičtina je izolovaný jazyk, kterým se mluví na historickém území Baskicka (Euskal Herria) na severu Španělska a jihu Francie⁸⁸. Zavadil (2010: 18) uvádí, že baskičtinu podle odhadu z roku 1996 ovládá pouze jedna pětina obyvatel, tj. 580 000 na španělské straně a 70 000 na té francouzské. Server Ethnologue⁸⁹, který odkazuje na údaje Evropské komise z roku 2012, uvádí 468 000 mluvčích na španělské straně. V rámci baskičtiny se rozlišuje šest dialektů, které ve větší míře souhlasí s územími sedmi historických provincií, ale rozhodně nekopírují jejich hranice; ve Španělsku dialekty biskajský, gipuzkoanský a hornonavarrský v rámci provincií Gipuzcoa, Biskajsko, Álava a Horní Navarra; ve Francii dialekty dolnonavarrský, lapurdianský a zuberoanský v rámci provincií Labortánsko, Dolní Navarra a Suletinsko. Rodný jazyk podle Zavadila (2010: 19) představuje pro 24% obyvatelstva, podle Etxebarrie (2002: 218) pro 20,5%, avšak podle Siguána (2001: 7) pouze pro 11%.

Baskičtina představuje jediný dochovaný jazyk, který na Iberském poloostrově existoval před příchodem Římanů a který se vyhnul postupné romanizaci. Nemůžeme však tvrdit, že by s nimi v kontaktu nebyl, právě naopak. Již Hugo Schuchardt (IN: Sarasua 2004: 567) píše, že baskičtina by nepochybně zaknkla, pokud by její lingvistický vývoj zůstal neměnný již z doby prerománské. Převládající latina se začlenila nejenom do slovní zásoby⁹⁰, ale podle Cenoze a Peraleze (2001: 91) také přispěla k morfologickým i fonetickým změnám. Igartua a Zabaltza (2012: 51) vyzdvihují především důležitost politických okolností: Baskové se vyhnuli konfrontaci s Římany a místo toho s nimi vytvořili aliance. Kantábrové, kteří vzdorovali nadvládě, byli Římany prakticky vyvražděni.

⁸⁸ Podobně jako v případě katalánštiny se omezíme pouze na sociolingvistickou situaci baskičtiny na španělském území.

⁸⁹ <https://www.ethnologue.com/language/eus> [cit. 3.6.2017]

⁹⁰ Německý jazykovědec Gerhard Rohlfs (IN Sarasua 2004: 568) vyčlenil celkem deset lexikálních okruhů, které nejvíce převzali slovní zásobu z latiny: administrativa a právní systém země, křesťanství, oblečení, obchod a doprava, architektura a stavební materiál, výroba textilu, kovodělná výroba, zemědělství, ptáci a jiná zvířata.

Původ tohoto jazyka doposud však objasněn nebyl. Igartua a Zabaltza (2012: 35 – 37) rozdělují teorie původu a vztahů s ostatními jazyky do dvou skupin: klasické a moderní. Z klasických teoretiků je nejznámější německý lingvista Wilhelm von Humboldt, jenž v 19. století představil teorii, která baskičtinu spojovala se starým a taktéž neindoevropským jazykem iberštinou. Luis Michelena, jak udávají Sarasua (2004: 563) a Anderson (1988: 103 - 137), později ve 20. století analyzoval nápisy na kamenných deskách pocházející z obou stran Pyrenejí a došel k závěru, že iberská jazyková rodina měla úzký kontakt s tou baskickou po lexikální stránce, avšak vylučuje jakoukoliv blízkou typologickou příbuznost. Druhá klasická teorie, René Lafonova, spojuje baskičtinu s kavkazskými jazyky. Z teoretiků moderních vyčnívá především Theo Vennemann, který se nesoustředil na hypotézy ohledně vztahů baskičtiny s ostatními jazyky, nýbrž její původ. Po analýze evropských toponym došel k závěru, že jazyk původní evropské populace byla nejspíš vzdálená forma baskičtiny, kterou nazývá proto-baskičtinou⁹¹. Tato teorie však není podložena dostatečným lingvistickým materiálem.

Nejstarší psané památky se datují do 10. století a byly stejně jako ty kastilsky psané objeveny v San Millán de la Cogolla v krajině Rioja. Podle Igartua a Zabaltza (2012: 57) se jedná o dvě krátké a těžce srozumitelné věty na okraji dokumentu s emiliánskými glosami. Důvodem proč emiliánské glosy vykazují nekastilské zvláštnosti je podle Zavadila (1998: 65) je ten, že Rioja tvořila součást navarrského království, na jehož území se mluvilo baskicky. Jednotlivá slova se ještě objevují, jak tvrdí Igartua a Zabaltza (2012: 57), ještě v takových dokumentech jako *Codex Calixtinus* francouzského scholastika Aymerica Picauda (12. století) nebo ve *Fuero General de Navarra* (13. století). Do doby před 16. stoletím, do které se datuje první souvisle psaná baskická próza, se objevily amatérské lexikografické pokusy malého počtu cestovatelů a poutníků daly vzniknout jakýmsi kapesním slovníkům. Ten nejznámější napsal na konci 15. století (podle Sarasua 2004: 584) Němec Arnold von Harff z Kolína⁹², který mezi lety 1496 a 1499 podnikl cestu do Říma, Jeruzaléma a Santiaga de Compostela. Prvním souvislým textem psaným v baskičtině na španělském území⁹³ byl, jak uvádějí Hualde a Zuazo (2007: 146), manuskript Joana Péreze de Lazarragy (1550 – 1605), který autor napsal ve svém rodném álavském dialektu.

⁹¹ orig. angl. *proto-vasconic* (Igartua a Zabaltza 2012: 37)

⁹² Slovníček jím vytvořený se soustředí na slovní zásoby každodenní potřeby (jídlo, pití, čísla) a mimo jiné obsahuje i věty jako: **schatuwa ne tu so gausa moissa** schoin junfrau kumpt bij mich slaeffen; česky: nádherná panno, pojďte se mnou ulehnout. (Sarasua 2004: 585)

⁹³ Na tom francouzském dílo *Linguae vasconum primitiae* od Bernarda Detchepareho (Sarasua 2004: 590)

Z politického hlediska bylo baskické území anektováno k tomu kastilskému roku 1512, ale Nagy (2012: 187) upřesňuje, že Baskům bylo dovoleno samovolně spravovat své území výměnou za loajalitu španělské monarchii. Tyto výsady zajisté umožnily i postup v kodifikaci jazyka. V 18. století jezuita Manuel de Larramendi (podle Hualde a Zuazo 2007: 146) publikuje gramatiku baskičtiny (1729) a o pár let později baskicko-španělsko-latinský slovník (1745). Obě díla napsal ve svém rodném severním gipuzkoánském dialektu. Nutno dodat, že podle Igartua a Zabaltza (2012: 63) přispěl také velkým množstvím neologismů (často si je sám vymýšlel, když neznal přesný ekvivalent), které se nepoužívaly anebo se používat přestaly. O století později Baskicko navštívil již zmiňovaný Wilhelm von Humboldt a především Luis Luciano Bonaparte, který vytvořil jedinečnou mapu baskických dialektů⁹⁴.

V té době už však baskičtina byla na ústupu. Zavadil (2010: 25) datuje ústup baskičtiny následovně: v 10. století mizí z Aragonie, v 16. století z Vitorie, v 18. století z Álavy. Po roce 1876, kdy byla Baskicku odebrána veškeré *fueros*, mezi nimi i jazyková privilegia, došlo k největší redukci a baskičtina zmizela z Pamplony a Bilbaa. McClancy (1996: 210) zdůrazňuje roli industrializace, která začala v 70. letech 19. století a zahrnovala především těžbu uhlí, ocelářství a lodní průmysl. Ekonomický růst Baskicka přilákal mnoho Španělů, pro které však baskičtina se svou těžkou morfologií představovala nepřekonatelnou překážku. Centralistická vláda a zákaz používání baskičtiny pod záminkou trestu však vyvolaly odpor nacionalistického hnutí, do jehož čela se postavil Sabino Arana Goiri (1865 – 1903), který prosazoval rozdělení regionu do několika samosprávních celků, které by, jak udávají Hualde a Zuazo (2007: 146), následně užívaly své vlastní provinční standardizované jazykové verze. Huade a Zuazo (2007: 151) doplňují, že nadto chtěl baskičtinu zbavit veškerých cizích vlivů, za které považoval i slova pocházející z počátku kristianizace poloostrova. Jím vytvořené neologismy však byly naprosto nesrozumitelné. Rozšíření Aranova nacionalismu, který byl vytvořen mluvčími kastilštiny, je podle Iguarta a Zabaltza (2012: 68) také důvodem, proč selhaly pokusy o vytvoření hnutí založeném na kulturním povědomí⁹⁵. Baskicky mluvící část obyvatelstva se přidala až později.

Impulzem pro vytvoření jazykové normy byla podle Zavadila (2010: 27) *Gramática Bascongada* Artura Campióna, kterou vydal už v roce 1884 a ve které se věnuje popisu čtyř

⁹⁴ Celkem vyčlenil 8 dialektů a 25 subdialektů. (Sarasua 2004: 613)

⁹⁵ Úspěch *Jocs Florals*, který v Katalánsku a Galicii vytvořil příznivé podmínky pro prvopočátky formování jednotného „národního“ myšlení, se v Baskicku vůbec neobjevil. To bylo dáno dialektickým roztržštěním regionu, což poskytovalo mizivý stimul pro založení tradice kvalitní literatury (podle Igartua a Zabaltza 2007: 67). Shabad a Gunther (1982: 446) podporují tento argument tím, že během 16., 17., 18., a 19. století počet knih publikovaných na španělském území Baskicka nepřesáhl 350 děl (= cca 0,88 knihy za rok).

hlavních dialektů, ve kterých existovala písemná literatura (biskajský, gipuzkoánský, labortánský a suletinský). V roce 1919 vznikla Baskická akademie, jejímž primárním úkolem bylo tedy jazyk normativizovat. Stejně jako v Galicii neexistoval na území Baskicka (podle Hualde a Zuazo 2007: 147) žádný sociálně dominantní dialekt, a proto se názory na toto téma značně rozštěpily. Resurrección María de Azkue, první prezident Akademie, prosazoval severní gipuzkoánský dialekt doplněný o prvky ostatních dialektů tak, aby výsledná forma byla srozumitelná všem. Oproti tomu se někteří biskajští spisovatelé (jako např. Bitor Gaubeka) přikláněli ke zvolení svého dialektu, který považovali za nejstarší a lexikálně nejbohatší⁹⁶. Debaty o vytvoření standardu nedospěly k uspokojivému řešení a byly přerušeny občanskou válkou. Ve 20. letech 20. století se, jak zdůrazňuje MacClancy (1996: 211), nicméně začala budovat síť *ikastolas*, vzdělávacích center, ve kterých se vyučovala baskičtina.

Činnost Akademie byla překvapivě obnovena již během první fáze frankismu, a to v roce 1945, ale plně ji mohla rozvíjet až od počátku 60. let spolu s rostoucí mírou tolerance. V této dekádě byl znovu spuštěn program *ikastolas* a nově také (podle MacClancy 1996: 212) program AKE, síť večerních škol pro dospělé, a HABE, intenzivních čtyřhodinových bloků s rychlým tempem výuky. Roku 1968 vznikla baskická norma podle návrhu Luíse Micheleny⁹⁷, který je podle Zavadila (2010: 27) založen na živém jazyce, ale zároveň potlačuje fonologické redukce slovních tvarů s původem v různých dialektech. Vznikla tedy spisovná koiné, baskicky *euskara batua*.

Po pádu frankismu v roce 1977 a vyhlášení demokratické ústavy z roku 1978 taktéž Baskicko získalo svůj autonomní statut (*Estatuto de Gernika*), a to roku 1979. Článek č. 6 stanovuje baskičtinu „vlastním jazykem baskického lidu“⁹⁸. V roce 1982 byl přijat Základní zákon o normalizaci používání baskičtiny⁹⁹, který progresivně zaručuje možnost volby jazyka (článek 6.1) a propagaci baskičtiny v rámci administrativních složek na území Baskicka (článek 14.1). Arzoz (2008: 114 – 120) nicméně upozorňuje na fakt, že tyto praktiky nebyly striktně dodržovány, zřejmě kvůli typologické vzdálenosti kastilštiny a baskičtiny. Zlom nastal v roce 1997, kdy vzešel v platnost dekret 86/1997 o regulaci procesu normalizace užívání baskičtiny

⁹⁶ V roce 1920 do Baskicka přicestoval na pozvání Akademie i Ramón Menéndez Pidal, který však konstatoval, že by se Akademie měla soustředit na zachování jednotlivých dialektů. Vytvoření standardu považoval za nepodstatné. Mezi další odpůrce standardizace baskičtiny se řadil i již zmiňovaný Miguel de Unamuno, který tvrdil, že „v baskičtině nelze všestranně přemýšlet a pokud se Baskové chtějí povznést k všestrannosti, činní tak ve španělštině nebo francouzštině.“ (orig. *En vascuense no se puede pensar con universalidad. Y el pueblo vasco, cuando se eleva a la universalidad, lo hace en español o en francés.*). Z vlastních řad kritizoval standardizaci Antonio Maria Labaien, který chtěl omezit funkci baskické literatury na 4 okruhy: katechismus a náboženství, lidovou slovesnost, poučení o přírodě a základy matematiky. (podle Hualde a Zuazo, 2007: 147 – 154)

⁹⁷ baskicky Koldo Mitxelena

⁹⁸ orig. *lengua propia del Pueblo Vasco*

⁹⁹ orig. *Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera*

v baskické veřejné správě¹⁰⁰, který definuje 4 stupně znalosti baskičtiny (1 jakožto základní, 4 jakožto kompletní). Pro výkon určitých povolání v určitých oblastech je třeba dosáhnout předem stanovené jazykové úrovně tak, aby byl naplněn předpoklad určený normalizačním zákonem. Pro každou pozici byl předepsán termín (tzv. *fecha de preceptividad*), co kterého musí zaměstnanec prokázat své znalosti na dané úrovni¹⁰¹.

Baskičtina má též oficiální status na severním území Navarry. Tam v roce 1986 vešel v platnost Zákon o baskičtině¹⁰², který rozdělil navarrské území do tří jazykových pásem: baskofonní, smíšené a nebaskofonní. Důsledkem tohoto rozčlenění je diferenciací jazykových a vzdělávacích práv obyvatel Navarry podle místa bydliště a statut kooficiálnosti je přítomen de facto pouze v baskofonním pásmu. Arzo (2008: 113) ještě dodává, že nedostatečná ochrana baskičtiny ve smíšeném pásmu vyvolala pozornost na straně mezinárodních právních orgánů, mimo jiné i Rady Evropské Unie.

Podle výsledků posledního sociolingvistického průzkumu¹⁰³ převažují na území Biskajska (56,8%) a Álavy (66,4%) monolingvní mluvčí kastilštiny, kdežto v Gipuzkoe (49,9%) bilingvní mluvčí stejně jako v baskofonním pásmu Navarry (59,3%).

3.5. Portugalština

Šestým nejrozšířenějším jazykem světa je portugalština, kterou podle serveru Ethnologue¹⁰⁴ mluví celkem 229 945 470 mluvčích, přičemž stejně jako v případě Španělska tvoří Portugalsko pouhou dvaadvacatinu celkového počtu – 10 000 000 mluvčích. Tato informace byla zohledněna i během přípravy nové aktualizované verze portugalské gramatiky (především vytvoření nových ortografických pravidel), která si dala za cíl sblížit evropskou a portugalskou verzi, čímž vyvolala značnou polemiku¹⁰⁵.

Historický vývoj portugalštiny, jak jsme již zmínili v předchozích kapitolách, byl úzce spojen s vývojem galicijštiny. Toto bylo narušeno vytvořením samostatného portugalského

¹⁰⁰ orig. *Decreto 86/1997, de 15 de abril, por el que se regula el proceso de normalización del uso del Euskera en las Administraciones Públicas de la Comunidad Autónoma de Euskadi*

¹⁰¹ viz např. situace na radnici města Vitorie: https://sedeelectronica.vitoria-gasteiz.org/j30-01s/contenidoAction.do?idioma=es&uid=Municipales_201457 [cit. 6.6.2017]

¹⁰² orig. *Ley Foral del Vascuense*

¹⁰³ *Encuesta Sociolingüística de Euskal Herria*
http://www.euskara.euskadi.eus/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/VEncuesta.pdf [cit. 6.6.2017]

¹⁰⁴ <https://www.ethnologue.com/language/por> [cit. 8.6.2017]

¹⁰⁵ Čerpáme z novinových článků dostupných na Internetu:
http://istoe.com.br/138200_O+ASSASSINATO+DA+LINGUA+PORTUGUESA/, <http://g1.globo.com/jornal-nacional/noticia/2016/02/reforma-ortografica-da-lingua-portuguesa-provoca-polemica-no-acre.html>,
http://brasil.elpais.com/brasil/2016/12/05/cultura/1480941189_211756.html [vše cit. 8.6.2017]

hrabství. Jak uvádí Binková (2004) a Carneira (2006), Portugalské království jako suverénní politický celek vzniklo roku 1143, kdy se Alfonso Henriques v *Tratado de Zamora* prohlásil králem. Tento důležitý dokument zároveň stanovil doposud jednu z nejstarších politických hranic na celém světě. Roku 1179 byla nezávislost Portugalska uznána papežem Alexandrem III. Kremnitz (2008: 19) upozorňuje, že právě politická suverenita portugalského území byla důvodem, proč portugalština nemusela čelit stejným výzvám a problémům jako zbylé minoritní jazyky na území Španělska.

Přibližně z období konce 12. století se podle Hricsiny (2015: 94-103) také pochází nejstarší dochované dokumenty psané v portugalštině právního charakteru: *Notícia de Fiadores*¹⁰⁶ objevený až v 90. letech minulého století v archivu *Torre de Tombo* a *Pacto de Gomes Pais e Ramiro Pais* nalezený v tomtéž archivu. Jazyk byl kodifikován roku 1536, kdy vyšla *Grammatica da Lingoagem Portugueza* Fernãa de Oliveiry, a ještě čtyři roky nato *Grammatica da Lingua Portugueza* Joãa de Barros. Instituce, která se dnes zabývá portugalským jazykem je *Academia das Ciências de Lisboa* a byla založena roku 1779 během vlády Marie I.

Portugalština jako národní jazyk Portugalska je uvedena ve 3. paragrafu 11. článku: „Oficiálním jazykem je portugalština“¹⁰⁷. Kooficiálním jazykem Portugalska se roku 1999 podle zákona č. 7/99¹⁰⁸ stala mirandština, kterou se mluví na severu státu, kde Portugalsko hraničí se Španělskem.

¹⁰⁶ Hricsina (2015: 99) zmiňuje, že „několik mladých lingvistů začalo tento objev zpochybňovat“ a mezi nimi António Emiliano, který tvrdí, že text je napsaný specifickým typem jazyka, který mísí latinu s portugalskými prvky.

¹⁰⁷ <http://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx> [cit. 10.6.2017]; orig. *A lingua oficial é o Português*.

¹⁰⁸ <https://dre.pt/application/dir/pdf1sdip/1999/01/024A00/05740574.PDF> [cit. 10.6.2017]

4. ZADÁNÍ DOTAZNÍKU

4.1. Výzkumný záměr a hypotéza

Předmětem praktické části diplomové práce je vyhodnocení dotazníku s cílem zodpovězení výzkumné otázky, která byla položena již v úvodu, tudíž zdali jsou monolingvní španělští mluvčí schopni pasivního porozumění v kontaktu s dalšími (ko)oficiálními jazyky Iberského poloostrova. Pro lepší pochopení jazykové situace v námi stanoveném kontextu budeme navíc čtyři zkoumané jazykové celky řadit od nejvíce po nejméně srozumitelného, a to taktéž podle výsledků dotazníku. Předpokládané výsledky jsme stanovili následovně:

- 1) galicijština (čtení, poslech)
- 2) katalánština (čtení, poslech), portugálština (čtení)
- 3) portugálština (poslech)
- 4) baskičtina (poslech)

Výsledná míra porozumění závisí především na typologické podobnosti, kterou naprosto nesplňuje izolovaná baskičtina, a proto jsme ji také ohodnotili jako nejméně srozumitelnou pro monolingvního španělského mluvčího.

Co se týče ostatních jazyků, galicijštiny, katalánštiny a portugálštiny, všechny spadají do románské skupiny. Exaktní rozdělení na základě dostupných lingvistických deskriptivních informací je podle našeho názoru nemožné, protože naprosto potlačuje subjektivní jazykové schopnosti mluvčích, které jsou ve výsledku klíčové, což si plně uvědomujeme. Z čistě lingvistického hlediska však předpokládáme, že nejvíce srozumitelná bude ve výsledku psaná i mluvená galicijština, která se nejvíce z hlediska fonetického, morfologického i lexikálního podobá kastilštině. Psanou a mluvenou katalánštinu a psanou portugálštinu považujeme za méně podobnou nicméně daleko více přítomnou – velká část monolingvní populace tráví dovolenou na katalánském nebo valencijském pobřeží nebo v Portugalsku, kde s jazyky přichází do kontaktu. Portugálština je navíc v našem výčtu jediným oficiálním jazykem dalšího politického celku a katalánština je aktuálně předmětem souvislých politických diskuzí a debat.

V poslední řadě považujeme mluvenou portugálštinu za nejméně srozumitelnou hned před baskičtinou, a to z důvodu palatalizace implozivního /s/ a /z/. Tyto změny proběhly relativně nedávno, v 19. století, jak udává Hricsina (2015: 166), a razantním způsobem odlišili portugálštinu od kastilštiny.

4.2. Metodologie

Výzkumných projektů, které by se zevrubně věnovaly pasivnímu bilingvistu, je velmi málo. Naprostá většina z nich byla realizována v prostředí germánských jazyků, a to především těch skandinávských (norština, švédština, dánština)¹⁰⁹. Badatelé, kteří se zaměřují na danou problematiku, využívají jak metod kvalitativního výzkumu (rozhovory s malým počtem účastníků a jejich následná analýza), tak metod výzkumu kvantitativního (sestavení dotazníku a jeho následné vyhodnocení).

Vzhledem k rozsahu a náročnosti práce jsme se rozhodli pro kvantitativní metodu vlastního dotazníku. Pro vytvoření a následné šíření dotazníku byl zvolen internetový portál *QuestionPro* a projektu byla přidělena vlastní personalizovaná internetová adresa <https://bilinguismopasivo.questionpro.com>. Spuštěn byl ve čtvrtek 6. 4. 2017 a uzavřen v úterý 6. 6. 2017; byl tedy volně přístupný po dobu dvou měsíců. Na vyplňování dotazníku se podíleli především studenti a akademičtí pracovníci z následujících španělských univerzit:

- Universidad de Sevilla
- Universidad de Granada
- Universidad de Córdoba
- Universidad de Málaga
- Universidad de Cádiz
- Universidad de Almería
- Universidad de Huelva
- Universidad de Jaén
- Universidad de Zaragoza
- Universidad de Oviedo
- Universidad de Cantabria
- Universidad de Castilla-La Mancha
- Universidad de Salamanca
- Universidad de Valladolid
- Universidad de León
- Universidad de Burgos
- Universidad de Extremadura

¹⁰⁹ Jedinou ucelenou publikací, která by se uceleně věnovala pasivnímu/receptivnímu bilingvistu je pouze kniha *Receptive Bilingualism* od dvojice autorů Jana D. ten Thijsa a Ludgera Zeevaerta (uvedeno v bibliografii).

- Universidad de La Rioja
- Universidad Complutense de Madrid
- Universidad Autónoma de Madrid
- Universidad de Alcalá
- Universidad de Murcia

Dotazník byl rozdělen do tří bloků, z nichž první tvořily podrobné instrukce určené všem účastníkům. Jejich primární účel byl vyloučit nevhodné respondenty, kteří nespĺňovali uvedené požadavky:

Este cuestionario acerca del bilingüismo pasivo en la península ibérica está destinado solamente a: (Tento dotazník týkající se pasivního bilingvismu na Iberském poloostrově je určen pouze:)

- *los hablantes monolingües cuya lengua materna es español (castellano)* (monolingvím mluvčím, jejichž mateřským jazykem je španělština (kastilština))
- *los hablantes monolingües que viven en una región monolingüe en la cual se habla español (castellano)* (monolingvím mluvčím, kteří žijí v monolingvní oblasti, ve které se mluví španělsky (kastilsky))
- *los hablantes monolingües que no entran regularmente en contacto con otras lenguas oficiales y cooficiales de la península ibérica (p.e. comunicación comercial frecuente con región bilingüe, visitas regulares y repetidas de las regiones bilingües, etc.)* (monolingvím mluvčím, kteří nejsou v pravidelném kontaktu s jinými oficiálními a kooficiálními jazyky Iberského poloostrova (např. častá obchodní komunikace s bilingvní oblastí, časté a opakované návštěvy bilingvních oblastí atd.))

Si no cumple estos tres requisitos, no rellene este cuestionario, por favor. (Pokud nespĺňujete tyto požadavky, dotazník, prosím, nevyplňujte.)

Druhý blok tvořily otázky zjišťující demografické údaje dotazovaných respondentů – pohlaví, věk, původ, současné bydliště a nejpoužívanější jazyk. Cílem této části bylo mimo jiné také vyloučení nevhodných účastníků.

Třetí blok byl již tvořen samotným sociolingvistickým výzkumem a byl rozdělen do osmi částí, kde každý ze zahrnutých jazyků byl zastoupen dvakrát, jednou v psané formě a podruhé v té mluvené. Zvoleným formátem byly dialogy. Tyto dialogy byly převzaty

z jazykových učebnic a jejich účelem bylo pokud možno co nejvíce simulovat prostředí, kterému by mohl být monolingvní španělský mluvčí vystaven v cizojazyčné nebo dvoujazyčné oblasti. Otázky, které se dialogů týkaly, byly dvojího charakteru. První, autoevaluační, byla shodná pro všech osm částí a zněla následovně:

Marque su nivel de comprensión (Označte stupeň porozumění)

- *no comprendo* (nerozumím)
- *casi no comprendo; capto pocas palabras, pero no entiendo el total* (téměř nerozumím; rozumím malému množství slov, ale celkově ne)
- *casi comprendo; capto unas palabras, el contenido está más o menos claro, pero no es suficiente* (téměř rozumím; rozumím několika slovům, obsah je víceméně jasný, ale není to dostačující)
- *comprendo* (rozumím)

Předmětem této otázky bylo zjistit, jakým způsobem mluvčí odhaduje svou pasivní znalost zkoumaných jazyků. Ideální by bylo srovnání výsledků této autoevaluační otázky s průměrem výsledků tří doplňujících zjišťovacích otázek, avšak použitý program neumožňoval tak složité operace, které by vedly k požadovanému výsledku.

Zmiňované zjišťovací otázky byly pokládány za účelem ověření odhadu, který respondenti uváděli při zodpovídání první autoevaluační otázky. Byly vystaveny pokud možno co nejjasněji a odpovědi na ně byly dohledatelné přímo v textu nebo nahrávce; nejednalo se tedy o otázky metatextové povahy. Jejich předmětem bylo v častých případech zjištění časového údaje nebo správnosti tvrzení. Při tvoření jsme se často zaměřili na slova, která se v kastilštině nevyskytují nebo jí jsou málo podobná:

Příklady:

a) časový údaj, baskičtina – poslech:

otázka: *El hombre dice que son las 9 de la tarde.* (Muž říká, že je 9 hodin večer.)

správná odpověď: NE – říká, že je 10 hodin večer: *Gaueko hamarrak dira.* (Je 10 hodin večer.)

b) správnost tvrzení, portugalština – poslech:

otázka: *João quiere convencer a Pedro de que la astrología predice el futuro.* (João chce přesvědčit Pedra o tom, že astrologie předpovídá budoucnost.)

správná odpověď: NE – v textu João explicitně vyjadřuje, že nikoliv: *De forma alguma! A astrologia só aconselha, nada prediz!* (V žádném případě! Astrologie pouze radí, vůbec nic nepředpovídá.)

c) lexikální rozdíly, katalánština – poslech:

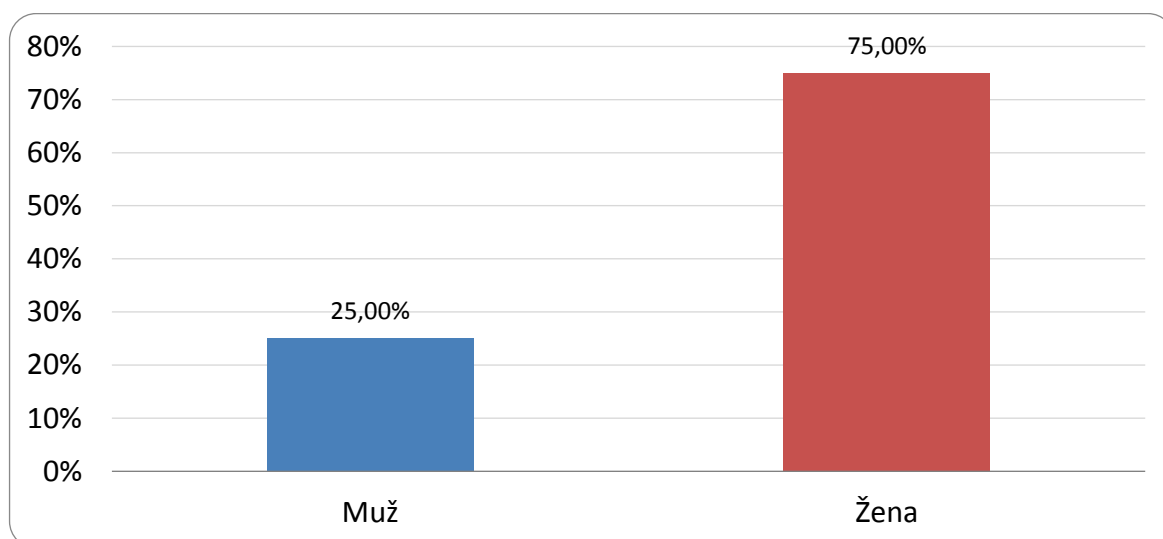
otázka: *La mujer bebe té.* (Žena pije čaj.)

správná odpověď: NE – pije kafe: *No exageri, Sra. Sugranyes, vostè pren massa cafè, per què no passa a la tisana.* (Nepřehánějte, paní Sugranyesová, pijete moc kávy, proč si radši nedáte čaj?)

5. VÝSLEDKY DOTAZNÍKU

5.1. Demografické údaje

Zkoumání se během daného dvouměsíčního období zúčastnilo celkem 175 respondentů, z nichž 132 byly ženy a 43 byli muži. Toto číslo tvoří pouhý zlomek celkového počtu účastníků, konkrétně 13,6%. Těch respondentů, kteří vyplnění dotazníku nedokončili a v průběhu ho opustili, bylo celkem 1115. Takové malé procento kompletních odpovědí jsme očekávali již před samotným zahájením internetového dotazníku a soudili tak na základě relativně velkého rozsahu předkládaných dat. Vyhodnocovací aplikace nicméně uvedla průměrný čas pro vyplnění 14 minut. Dělení účastníků dle pohlaví ilustruje graf č. 1.

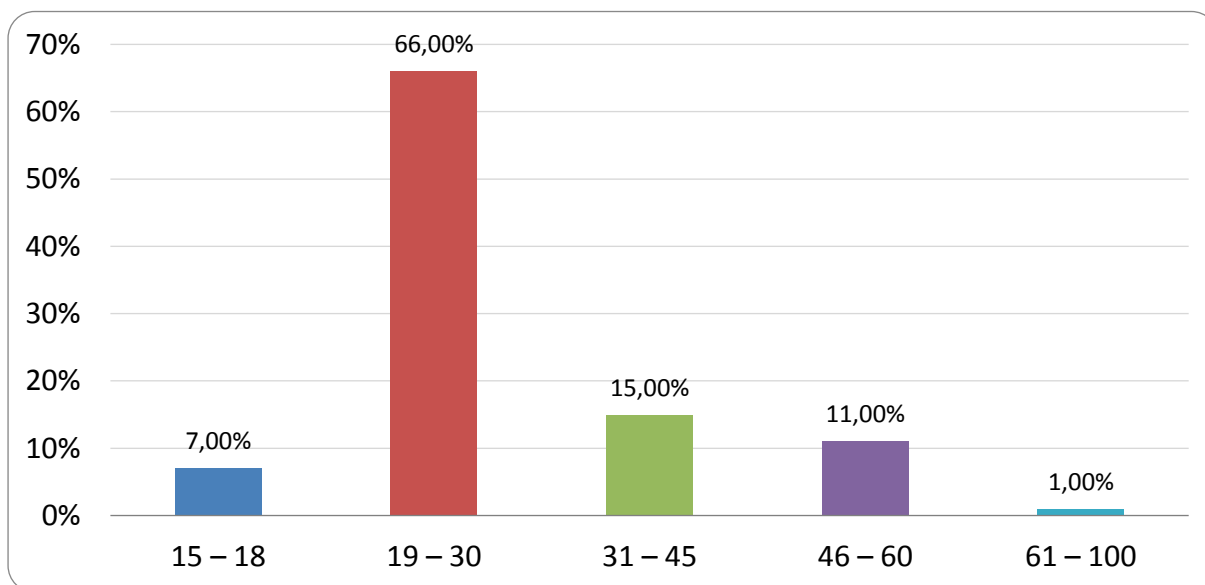

Graf č. 1 – Pohlaví účastníků

Z hlediska věku jsme se rozhodli rozdělit účastníky do pěti skupin, které respektovaly ontogenezi člověka podle Světové zdravotnické organizace (in Machová 2008): 15 – 18: adolescence, 19 – 30: období plné dospělosti, 31 – 45: období mladého věku, 46 – 60: období středního věku, 60 – 100: období stárnutí, starého věku a stařecké. Každé období vývoje je typické z hlediska růstového i vývojového. Z hlediska lingvistického předpokládáme, že i přes represe ze strany frankistického Španělska budou mít starší generace lepší pasivní jazykové schopnosti určené delším potenciálním kontaktem s jinými oficiálními a kooficiálními jazyky, který je úměrně dán vyšším věkem.

Majoritní věkovou skupinou, která kompletně vyplnila dotazník byla nicméně druhá reprezentující období plné dospělosti ve věku 19 – 30 let: 115 účastníků (66%). Dále sestupně období mladého věku 31 – 45 let: 27 účastníků (15%), období středního věku 46 – 60 let: 19 účastníků (11%), adolescence 15 – 18 let: 12 účastníků (7%) a období stárnutí, starého věku a stařecké 61 – 100 let: 2 účastníci (1%). Dělení účastníků z hlediska věku ilustruje graf č. 2

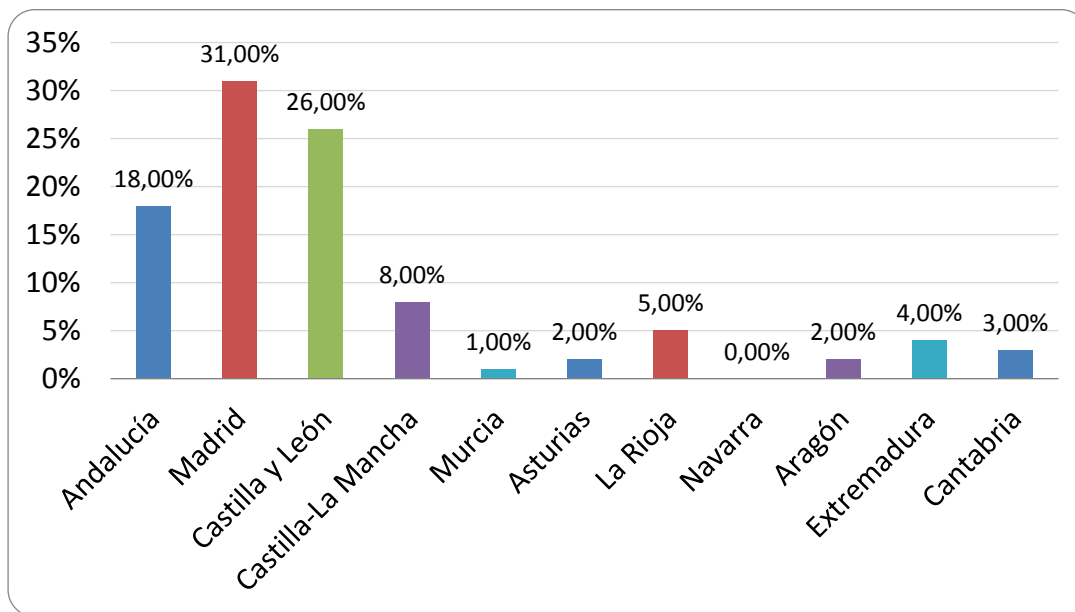
Tyto výsledky plně odpovídají našim předpokladům. Jak již bylo výše zmíněno, dotazník byl distribuován skrze vysokoškolské instituce, kdy akademičtí pracovníci přeposílali odkaz na dotazník svým studentům. Z tohoto důvodu jsme se také rozhodli vynechat hledisko dosaženého vzdělání, které je v tomto případě z naprosté většiny vysokoškolské.

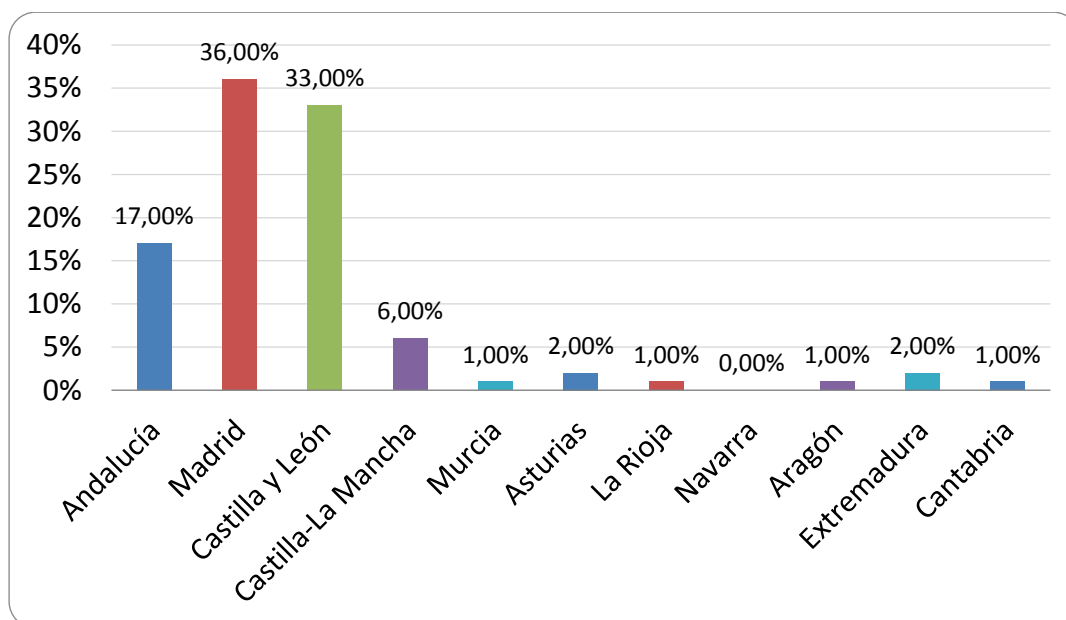
Graf č. 2 – Věk účastníků

Další dvě námi aplikovaná hlediska, původ a bydliště, byly zvoleny ze dvou důvodů. Prvním zřejmým cílem bylo zjištění těchto dvou demografických údajů a jejich vzájemné

porovnání. Druhým bylo, jak již bylo výše zmíněno, zabránit účasti nevhodných respondentů; Katalánsko, Baskicko, Galicie a Portugalsko nebyly zahrnuty jako možnosti pro volbu odpovědi do těchto otázek. Dělení účastníků z hlediska původu a bydliště ilustrují grafy č. 3 a 4.

Graf č. 3 – Původ účastníků

Graf č. 4 – Bydliště účastníků

Jak již z grafů vyplývá, nejvíce respondentů bylo z Madridu (původ: 54 respondentů – 31%, bydliště: 63 respondentů – 36%), Kastilie a Leónu (původ: 46 respondentů – 26%, bydliště: 58 respondentů – 33%) a Andalusie (původ: 32 respondentů – 18%, bydliště: 30 respondentů – 17%). Ostatní místa původů ani bydliště nedosahují 10%, nejvíce se však v tomto blíží Kastilie-La Mancha.

Následující výsledky vnímáme jako velmi pozitivní – Madrid, místo původu a bydliště nejvíce respondentů, je centrálně umístěno nejdále od všech bilingvních regionů a Portugalska, přičemž je obklopeno regiony monolingvními. Kastilie a León a Andalusie sice sdílí hranice s bilingvními oblastmi anebo Portugalskem, ale žádná významná kulturní metropole s dvojjazyčným jazykovým prostředím se nenachází v jejich bezprostřední blízkosti.

5.2. Lingvistický materiál

V následující části představíme výsledky lingvistické povahy. Začneme dialogy, které účastníci četli a budeme pokračovat těmi, které poslouchali. Každý z následujících oddílů bude sestávat ze čtyř částí:

- 1) zjišťovací otázky vztahující se k danému textu nebo nahrávce se správnou odpovědí
- 2) text dialogu se zvýrazněnými správnými odpověďmi
- 3) tabulka výsledků
- 4) krátké vyjádření k výsledkům

5.2.1. Čtení

5.2.1.1. Galicijština

Otázky:

- 1) *Helena llama a su padre porque necesita las llaves.* (Helena volá otci, protože potřebuje klíče.)
 - správná odpověď: ANO
- 2) *Helena va con sus amigos a una fiesta.* (Helena jde s přáteli na večírek.)
 - správná odpověď: NE
- 3) *El padre de Helena la invita para cenar el viernes.* (Otec Heleny jí zve v pátek na večeři.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

Padre: *Diga?* (Haló?)

Helena: *Ola papá, son Helena.* (Ahoj tati, tady Helena.)

Padre: *Ola ruliña, como estás?* (Ahoj zlatíčko, jak se máš?)

Helena: *Moi ben, e ti?* (Moc dobře, a ty?)

Padre: *Pois ben tamén, e ti que contas?* (Taky dobře, a ty, co děláš?)

Helena: *Pois nada, é que quería ir coas miñas amigas esta fin de semana á casa da praia e precisaba as chaves.* (Ale nic. Chtěla jsem tento víkend jet s kamarádkami na plážovou chatu a **potřebovala bych klíče.**)

Padre: *Ah, moi ben. Logo ides de festa?* (Aha, dobře. **A pak jdete na party?**)

Helena: *Non, en plan tranquilo, imos Tere, Bego, Pili e eu, relaxarnos.* (Ne, jenom v klidu chceme já, Tere, Bego a Pili odpočívat.)

Padre: *Ben, Helena. Este Xoves vou facer unha cea na casa, así que ven se queres.* (Dobře, Heleno. **Tento čtvrtek budu dělat doma večeři, tak přijď, pokud chceš.**)

Helena: *Pois vale, e a que hora?* (Tak dobře. V kolik hodin?)

Padre: *Podes vir a partir das nove e media.* (Můžeš přijít kdykoliv od 21:30.)

Helena: *Vale, grazas. Entón ata o Xoves.* (Dobře, děkuji. Tak na viděnou ve čtvrtek.)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	140 – 80%	31 – 17,71%	4 – 2,29%	0 – 0%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	158 – 90,29%	14 – 8%	3 – 1,71%	
DRUHÁ OTÁZKA	30 – 17,14%	144 – 82,29%	1 – 0,57%	
TŘETÍ OTÁZKA	38 – 21,71%	129 – 73,71%	8 – 4,57%	

Tabulka č. 5 – Čtení – Galicijština

Na základě předkládaných výsledků pozorujeme, že galicijštině při kompetenci čtení rozumí naprostá většina dotazovaných respondentů. Malý pokles správných odpovědí

pozorujeme u třetí otázky. Toto si vysvětlujeme jistou mírou nejednoznačnosti zadání – někteří respondenti si ji mohli vyložit tak, že otec zve Helenu v pátek na večeři a ne na večeři, která proběhne v pátek – stejně jako potenciální nepozornosti během vyplňování.

5.2.1.2. Portugalština

Otázky:

- 1) *Afonso está agotado e irritado.* (Afonso je unavený a podrážděný.)
 - správná odpověď: ANO
- 2) *Los dos son trabajólicos.* (Oba dva jsou workoholici.)
 - správná odpověď: ANO
- 3) *Teresa duerme mucho y por eso siempre está bien dispuesta.* (Teresa hodně spí, a proto je vždy dobře naladěná.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

Afonso: *Hoje estou cansadíssimo. Creio que estou a precisar de umas férias, pelo menos um fim-de-semana fora da cidade.* (**Dneska jsem moc unavený.** Věřím, že potřebuju dovolenou, aspoň na jeden víkend pryč z města.)

Teresa: *Tens de ter cuidado, Afonso. O médico já te disse que tens de descansar mais e abrandar o ritmo de trabalho. Além disso, tens dedicado muito pouco tempo à família desde que aceitaste esse novo cargo.* (Musíš být opatrný, Afonso. Doktor ti přece řekl, že musíš více odpočívat a **zmírnit pracovní tempo.** Krom toho, od té doby, co jsi přijal novou pozici, se málo věnuješ rodině.)

Afonso: *Olha que fala! O teu trabalho tem-te absorvido quase 24 horas por dia!* (Ale, ale, kdo to tu mluví! Tvá **práce tě pohlcuje skoro 24 hodin denně!**)

Teresa: *Que exagero! Mas eu sou diferente. Posso andar deprimida durante uns dias, mas depois de uma boa noite de sono fico fresca como uma alface. Tu, não. Ficas irritado, com dores de cabeça e perdes sempre o sono, o que é péssimo.* (To je přehnané! Ale já jsem jiná. Můžu být na dně několik dní, ale **po jedné dobře prospané noci jsem pak svěží jako ranní rosa.** Ty ne. **Jsi podrážděný,** bolí tě hlava a nemůžeš spát, což je to nejhorší.)

Afonso: *Enfim! São os problemas da vida moderna.* (To jsou koneckonců problémy současného života.)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	95 – 54,29%	59 – 33,71%	18 – 10,29%	3 – 1,71%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	153 – 87,43%	15 – 8,57%	7 – 4%	
DRUHÁ OTÁZKA	123 – 70,29%	21 – 12%	31 – 17,71%	
TŘETÍ OTÁZKA	71 – 40,57%	84 – 48%	20 – 11,43%	

Tabulka č. 6 – Čtení – portugálština

Na těchto výsledcích lze pozorovat, že psané portugálštině rozumí nadpoloviční většina. Výjimku tvoří třetí otázka. Stejně jako u předchozí části si značný neúspěch obhajujeme potenciální nepozorností na straně respondentů, jelikož pasáž, ve které se objevuje odpověď na otázku, není dle našeho názoru morfologicky ani lexikálně pro španělského rodilého mluvčího nesrozumitelná.

5.2.1.3. Katalánština

Otázky:

- 1) *Cristina no tiene mucha experiencia.* (Cristina nemá moc zkušeností.)
 - správná odpověď: NE
- 2) *El propietario quiere que Cristina trabaje por turnos.* (Majitel chce, aby Cristina pracovala na směny.)
 - správná odpověď: NE
- 3) *Cristina dice que puede empezar la semana que viene.* (Cristina říká, že může začít pracovat následující týden.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

Cristina: *Bona tarda, he llegit el seu anunci i m'agradaria treballar aquí.* (Dobré odpoledne, dostala jsem váš inzerát a ráda bych tu pracovala.)

Proprietario: *Ha treballat alguna vegada en una botiga?* (Už jste někdy pracovala v obchodě?)

Cristina: *Sí, com a dependenta a la botiga de comestibles de la meva família, a Roses.* (Ano, jako prodavačka v obchodě s potravinami mé rodiny.)

Proprietario: *I en algun bar o restaurant?* (A v nějakém baru nebo restauraci?)

Cristina: *També, els estius faig de cambrera.* (Taky, přes léto pracuju jako servírka.)

Proprietario: *Busquem una persona que tingui mobilitat horària, perquè no sempre hi ha feina. A vegades hi ha molta gent, i a vegades, gens.* (Hledáme někoho, kdo je časově flexibilní, protože ne vždy je tu práce. Někdy je tu hodně lidí, někdy je tu prázdnno.)

Cristina: *A mi ja em va bé. Puc treballar en règim de torns, a temps parcial o només el cap de setmana, com prefereixin.* (To mi vyhovuje. Můžu pracovat na směny, na poloviční úvazek nebo jen o víkendech. Jak vám to vyhovuje.)

Proprietario: *I quan pot començar?* (A kdy můžete začít?)

Cristina: *Puc venir demà mateix.* (Můžu přijít zítra.)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	87 – 49,71%	69 – 39,43%	18 – 10,29%	1 – 0,57%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	44 – 25,14%	126 – 72%	5 – 2,86%	
DRUHÁ OTÁZKA	124 – 70,86%	36 – 20,57%	15 – 8,57%	
TŘETÍ OTÁZKA	47 – 26,86%	95 – 54,29%	33 – 18,86%	

Tabulka č. 7 – Čtení – katalánština

Na těchto výsledcích lze nejvíce pozorovat značný rozdíl mezi správnými a špatnými odpověďmi, které si opět vysvětlujeme nepozorností ze strany respondentů během vyplňování, jelikož odpověď na druhou otázku nepovažujeme morfologicky ani lexikálně nesrozumitelnou. Majitel jasně říká, že hledá někoho, kdo je časově flexibilní, přičemž sama Cristina ho

informuje o tom, že může pracovat na směny. V případě třetí otázky usuzujeme, že zhruba polovina mluvčích neznala výraz *demà mateix*, který je ostatně kastilskému *mismo mañana* značně vzdálený. Tuto část v rámci výsledků čtení považujeme za nejméně vyváženou.

5.2.1.4. Baskičtina

Otázky:

- 1) *Xurga le recomienda a Goxo comprar la bici.* (Xurga doporučuje Goxe, aby si koupila kolo.)
 - správná odpověď: NE
- 2) *Goxo tiene una tarjeta de crédito.* (Goxo má kreditní kartu.)
 - správná odpověď: ANO
- 3) *La foto de la cual los dos hablan está el el maletero del coche.* (Fotka, o které se baví, je v kufru auta.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

Goxo: *Zer triste! **Kotxe** hori ez da nirea!* (To je smutné! To **auto** není moje!)

Xurga: **Erosi kotxea.** Dirua daukazu, ezta? (**Tak si ho kup.** Máš snad peníze, ne?)

Goxo: *Dirua galdu dut. Etxera iritsi naiz, eta poltsa hartu dut. Baina dirua ez dago poltsan.* (Ztratila jsem peníze. Přijela jsem domů, vzala jsem si peněženku, ale peníze v ní nebyly.)

Xurga: **Badaukazu kreditu txartelik?** (Máš kreditní kartu?)

Goxo: **Bai, badaukat.** Gaur ordenadorea erosi dut kredituz. (**Ano, mám.** Dneska jsem si na ní koupila počítač.)

Xurga: *Noren kotxea ikusi duzu?* (Čí auto jsi viděla?)

Goxo: *Otsogizonaren kotxea ikusi dut. Otsogizonarena. Argazkia atera dut.* (Vlkodlakovo auto. Vyfotila jsem ho.)

Xurga: **Non dago argazkia?** (Kde je ta fotka?)

Goxo: *Maletan dago.* (V kufru.)

Xurga: *Noren maletan? Norena da maleta?* (V jakém kufru? Čí je ten kufr?)

Goxo: **Nire maletan.** Nirea da maleta. (**V mém kufru.** Ten kufr je můj.)

Xurga: *Beno, hartu argazkia maletatik, hartu kreditu txartela, eta erosi kotxe hori!* (Dobře, tak tu fotku vyndej z kufru, vezmi si kreditku a kup si to auto.)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	1 – 0,57%	0 – 0%	17 – 9,71%	157 – 89,71%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	3 – 1,71%	1 – 0,57%	171 – 97,71%	
DRUHÁ OTÁZKA	5 – 2,86%	2 – 1,14%	168 – 96%	
TŘETÍ OTÁZKA	4 – 2,29%	3 – 1,71%	168 – 96%	

Tabulka č. 8 – Čtení – baskičtina

Z uvedených výsledků je naprosto patrné, že velká typologická odlišnost baskičtiny oproti kastilštině znemožňuje porozumění v rámci kompetence čtení. Pro několik málo správných odpovědí máme několik vysvětlení: respondenti buď tipovali anebo nepozorně četli podrobné instrukce uvedené na začátku dotazníku a mají aktivní znalosti baskičtiny. Někteří však mohli význam po pozorném přečtení odvodit, jelikož jsou zvláště baskická slova velmi podobná těm kastilským (jedná se o výpůjčky z kastilštiny): *kotxe* – *coche* (auto), *kreditu* – *crédito* (kreditní), *maletan* – *en la maleta* (v kufru).

5.2.2. Poslech

5.2.2.1. Galicijština

Otázky:

- 1) *El hombre va andando al parque.* (Muž jde do parku pěšky.)
 - správná odpověď: NE
- 2) *Al llegar al parque, el hombre ve a una pareja: una chica morena y un chico moreno.*
(Při příchodu do parku muž vidí pár: snědou dívku a snědého chlapce.)
 - správná odpověď: NE
- 3) *El hombre le cuenta a la mujer sobre la broma que le había preparado su hermana Rosa.* (Muž ženě vypráví o žertu, který na něj přichystala jeho sestra Rosa.)
 - správná odpověď: ANO

Text zadání:

- 1: *O outro día estaba tomando un café no bar que está ao lado da miña casa e o camareiro dime que teño unha chamada. Pareceume bastante raro, pero collo o teléfono e era a voz dunha moza que me di: “Temos que encontrarnos no parque, detrás da terceira árbore que hai entrando á dereita, non me falles!”* (Onehdy jsem si dával kafe v baru, který je vedle mého domu a číšník mi říkal, že mě někdo shání po telefonu. Zdálo se mi to docela divné, ale zvedl jsem to a na druhé straně uslyšel hlas nějaké dívky, která mi řekla: „Musíme se potkat v parku za třetím stromem vpravo od vchodu. Nezklam mě!“)
- 2: *Oi que raro, non?* (No teda, to je divné, že?)
- 1: *Pois si, pero mira, picábame tanto a curiosidade que decidín ir, así que **collín o descapotable vermello e fun para alá**. Eu xa ía dicindo: “seguro que é unha rapaza que está namorada de min e tal, e que non se atreve a falar comigo“, xa sabes... (To ano, ale koukej, tak moc jsem byl zvědavý, že jsem se rozhodl tam jít. **Vzal jsem si červený kabriolet a vyrazil tam**. Říkal jsem si „určitě to je nějaká dívka, co je do mě zamilovaná a bojí se se mnou promluvit“, však víš...)*
- 2: *Ai, claro... Como che saen mozas todos os días!* (No jasně... Klasická holka.)
- 1: *Boh! Espera que che conto. Chego ao parque e vou ao sitio onde me dixera a moza. e **vexo unha parella, unha paraza morena e un rapaz louro**. Entón sento nun banco a esperar, pero a moza non vén. Así que despois de vinte minutos marcho para a casa. E cando chego á casa atopo unha nota na porta que di: **feliz día dos inocentes, a túa irmá Rosa**. (Počkej, co ti povím. Dorazím do parku a jdu na místo, na které mě ta dívka odkázala a **vidím jeden pár, snědou holku a blond’atého kluka**. Tak si teda sednu na lavičku a čekám, ale ta dívka nikde. Po dvaceti minutách odcházím domů. A jak přijdu domů, najdu na dveřích lístek: **Apríl, vystřelila jsem si z tebe, tvoje sestra Rosa**.)*

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	105 – 60%	54 – 30,86%	15 – 8,57%	1 – 0,57%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	20 – 11,43%	145 – 82,86%	10 – 5,71%	
DRUHÁ OTÁZKA	57 – 32,57%	85 – 48,57%	33 – 18,86%	
TŘETÍ OTÁZKA	164 – 93,71%	1 – 0,57%	10 – 5,71%	

Tabulka č. 9 – Poslech – galicijština

Na základě předkládaných výsledků usuzujeme, že stejně jako během čtení, tak i při poslechu rozumí galicijštině naprostá většina dotazovaných. Značný pokles je u druhé otázky, kde se opět objevuje galicijské slovo, které je kastilštině dosti vzdálené: *louro* (blondatý) oproti kastilskému *rubio*.

5.2.2.2. Portugalština

Otázky:

- 1) *Pedro se está burlando de João.* (Pedro si dělá legraci ze Joãa.)
 - správná odpověď: ANO
- 2) *Según João, la astrología casi no tiene parte subjetiva.* (Podle Joãa nemá astrologie skoro žádné subjektivní prvky.)
 - správná odpověď: ANO
- 3) *João quiere convencer a Pedro de que la astrología predice el futuro.* (João chce přesvědčit Pedra o tom, že astrologie předpovídá budoucnost.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

- 1: *Ai, que sorte. Esta semana definitivamente vou fazer sucesso. Pedro, escuta: „... e é bom que defenda os seus interesses, embora deva olhar a meios para atingir os fins.“*
(No to mám ale štěstí. Tento týden budu slavit úspěch. Pedro, poslouchej: „... a je dobře,

že bráníte své zájmy, ačkoliv byste měli hledět na prostředky, kterými si zajistíte své cíle.“)

- 2: *O que é que estás a fazer, João?* (Copak to děláš, João?)
- 1: *Estou a ler o meu horóscopo para esta semana.* (Čtu si svůj horoskop pro tento týden.)
- 2: *Lá estás tu a consultar os astros.* (Zase se radiš s hvězdami?)
- 1: ***Estás sempre a gozar comigo, mas olha que a astrologia é uma ciência precisa, que tem as suas regras e medidas e, embora tenha uma parte subjetiva, está é diminuta.*** (Ty si ze mě pořád děláš srandu, ale podívej, astrologie je exaktní věda, která má svá pravidla a prostředky, a ačkoliv má subjektivní prvky, tak ty jsou nepatrné.)
- 2: *E qual é então a parte subjetiva?* (A jaké jsou ty subjektivní prvky?)
- 1: *É o papel do astrólogo na interpretação de um tema. Aí ele é intuitivo, inspirado, subjetivo e influenciador. Mas a base, o horóscopo, é um elemento matematicamente exato.* (Je to role astrologa v interpretaci nějakého tématu. Při tomto vystupuje intuitivně a subjektivně, nechá se inspirovat a ovlivňovat. Ale základ, horoskop, představuje matematicky exaktní prvek.)
- 2: ***Queres convencer-me de que ele pode predizer o futuro?*** (Chceš mě přesvědčit o tom, že může předpovídat budoucnost?)
- 1: ***De forma alguma!*** *A astrologia só aconselha, mas nada prediz.* (V žádném případě! Astrologie pouze radí, vůbec nic nepředpovídá.)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	6 – 3,43%	21 – 12%	82 – 46,86%	66 – 37,71%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	13 – 7,43%	25 – 14,29%	137 – 78,29%	
DRUHÁ OTÁZKA	36 – 20,57%	21 – 12%	118 – 67,43%	
TŘETÍ OTÁZKA	31 – 17,71%	27 – 15,43%	117 – 66,86%	

Tabulka č. 10 – Poslech – portugalská

Jak jsme předpokládali, u poslechu se plně projevila specifika portugalské výslovnosti, která naprosté většině španělských mluvčích znemožnila porozumění, přičemž až na sloveso

gozar (dělat si legraci), které má v kastilštině jiný význam (užívat si čeho, těšit se čemu), byly otázky formulovány jasně s přímým odkazem na zadání. V tomto případě lze pozorovat značný posun od relativně srozumitelné kompetence čtení po nesnadné a minimální porozumění v kompetenci poslech.

5.2.2.3. Katalánština

Otázky:

- 1) *El hombre dice que hay poca gente bilingüe.* (Muž říká, že je málo bilingvních mluvčích.)
 - správná odpověď: NE
- 2) *La mujer bebe té.* (Žena pije čaj.)
 - správná odpověď: NE
- 3) *Los dos creen que la lengua catalana está en crisis.* (Oba dva věří, že katalánština se nachází v krizové situaci.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

- 1: *Miri, Sr. Toda, la llengua catalana està en una situació difícil.* (Podívejte, pane Todo, **katalánština se nachází v těžké situaci.**)
- 2: *Dona, no sé què dir-li. Jo no hi estic d'acord. Si tenim en compte les circumstàncies, no està tan malament.* (Paní, nevím, co vám mám říct. **Já nesouhlasím.** Pokud vezmeme v potaz okolnosti, není to tak špatné.)
- 1: *Vostè és un optimista.* (Vy jste optimista.)
- 2: *Si, jo sempre penso que el vas està mig ple.* (Ano, já vždy vidím skleniny poloplnou.)
- 1: *Doncs, jo penso que està mig buit. Miri, un exemple dels problemes que tenim: el meu veí treballa amb un mallorquí i diu que no l'entén i que ha de parlar en castellà amb ell.* (No, já si myslím, že je poloprázdná. Podívejte, jeden příklad problémů, které máme: můj soused pracuje s jedním Malorčanem a řekl mi, že mu nerozumí a že s ním musí mluvit kastilsky.)
- 2: *També hi ha empreses en aquest país on els empleats parlen anglès i no passa res.* (Také jsou v tomto státě podniky, ve kterých zaměstnanci mluví jen anglicky a nikdo s tím nic nedělá.)

- 1: *I què em diu de la notícia de La Vanguardia que a la perifèria de Barcelona hi ha més gent que parla castellà que català?* (A co mi řeknete na zprávu *La Vanguardia*, ve které se píše, že na perifériích Barcelony více lidí mluví kastilsky než katalánsky?)
- 2: *Sí, però també ara hi ha més gent que és bilingüe. La majoria parla també català.* (Ano, ale **ted' je tu víc bilingvních lidí**. Většina mluví také katalánsky.)
- 1: *I els joves?* (A mladí?)
- 2: *Què passa ara amb els joves, Sra. Sugranyes? Vostè sempre parla malament d'ells. Ja n'hi ha prou, que no és pas tan fàcil ser jove avui dia.* (Copak se ted' děje s mladými, paní Sugranyesová? Vždycky o nich mluvíte špatně. Koneckonců není tak snadné být mladý v této době.)
- 1: *Que tots parlen castellà és el que passa, Sr. Toda, que els joves d'ara prefereixen el castellà. Jo pateixo molt per aquestes qüestions, Sr. Toda.* (Děje se to, že ted' všichni mluví kastilsky. To se děje, pane Todo, že dnešní mladí dávají přednost kastilštině. Takové otázky mě moc trápí, pane Todo.)
- 2: *Vinga, dona vinga. No exageri, Sra. Sugranyes, **vostè pren massa cafè, per què no passa a la tisana?*** (Ale notak, notak. Nepřehánějte, paní Sugranyesová, **pijete moc kávy, proč si radši nedáte čaj?**)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	70 – 40%	75 – 42,86%	27 – 15,43%	3 – 1,71%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	9 – 5,14%	144 – 82,29%	22 – 12,57%	
DRUHÁ OTÁZKA	13 – 7,43%	113 – 64,57%	49 – 28%	
TŘETÍ OTÁZKA	10 – 5,71%	144 – 82,29%	21 – 12%	

Tabulka č. 11 – Poslech – katalánština

V předkládaných výsledcích pozorujeme daleko lepší výsledky v porovnání s kompetencí čtení. Katalánštině při poslechu rozuměla naprostá většina respondentů. Menší propad je patrný u druhé otázky, ve které bylo opět využito lexikálního rozdílu mezi kastilštinou (čaj – *té*) a katalánštinou (čaj – *tisana*).

5.2.2.4. Baskičtina

Otázky:

- 1) El hombre dice que son las 9 de la tarde. (Muž říká, že je 9 hodin večer.)
 - správná odpověď: NE
- 2) A los dos les gustan series criminales y policíacas. (Oběma se líbí seriály s policejní a kriminální tematikou.)
 - správná odpověď: NE
- 3) La mujer habla de una película con escenario muy romántico. (Žena mluví o filmu z velmi romantického prostředí.)
 - správná odpověď: NE

Text zadání:

- 1: **Gaueko hamarrak dira. Nire teleaio gogokoena ikusi nahi dut. (Je deset hodin večer. Chci se dívat na můj oblíbený televizní program.)**
- 2: *Nolako teleaioa da? (Co to je za program?)*
- 1: *Oso atsegina. Bi detektibe daude. Ez dira aktoreak. Benetakoak dira. Delituei buruz hitz egiten dute. Adibidez, desfalkua deskribatzen dute, eta gero benetako kasuari buruz hitz egiten dute. Aktoreek gaiztoen paperak jokatzen dituzte. Oso interesgarria da. (Moc zajímavý. Jsou v něm dva detektivové. Ne herci, ale opravdoví detektivové. Mluví o zločinech. Například popisují zpronevěru peněz a pak mluví o skutečném případě. Herci hrají role záporných postav. Je to moc zajímavé!)*
- 2: **Ez nireztat! Ez zait interesatzen horrelako teleaioa. (Tak pro mě teda rozhodně ne. Takovéto programy mě vůbec nezajímají.)**
- 1: *Nolakoak gustatzen zaizkizu? (A jaké máš teda rád?)*
- 2: *Beno... fi lmak gustatzen zaizkit. Gauerdian beti fi lmak daude telebistan. Gaur goizean fi lm oso polita ikusi dut. **Gizon bat dibortziatu nahi izan du, bere emaztea aurkitu duelako ohean**— (No, mám rád filmy. O půlnoci běží v televizi zajímavé filmy. Dneska ráno jsem viděl překrásný film. **Muž se chtěl rozvést se svou ženou, protože jí našel v posteli**—)*
- 1: *Badakit! Badakit! Beste gizonarekin! (Já vím, já vím! S jiným mužem!)*
- 2: *Ez, ez. Ez gizonarekin. Otsogizonarekin. Ez da gauza bera. (Ne, ne. Ne s jiným mužem. S vlkodlakem. A to je něco úplně jiného.)*

1: *Arrazoia daukazu. Ez da gauza bera!* (Ano, máš pravdu. Vůbec to není to samé!)

Výsledky:

	rozumí	spíše rozumí	spíše nerozumí	nerozumí
AUTOEVALUACE	2 – 1,14%	0 – 0%	14 – 8%	159 – 90,86%
	ANO	NE	NEVÍM	
PRVNÍ OTÁZKA	1 – 0,57%	4 – 2,29%	170 – 97,14%	
DRUHÁ OTÁZKA	4 – 2,29%	7 – 4%	164 – 93,71%	
TŘETÍ OTÁZKA	1 – 0,57%	7 – 4%	167 – 95,43%	

Tabulka č. 12 – Poslech – baskičtina

Stejně jako u předchozího zadání, které se týkalo baskičtiny, předpokládáme, že správné odpovědi buď respondenti odhadli anebo měli aktivní znalost baskičtiny. Zároveň však musíme konstatovat, že výsledek poslechu byl lepší než při čtení.

5.2.3. Diskuze

Pro shrnutí a vzájemné porovnání výsledků jsme využili počet a procento správných odpovědí u každé otázky v jednotlivých částech dotazníku. Tato čísla jsme zprůměrovali $([O_1 + O_2 + O_3] / 3^{110})$ a následně sestavili výsledné pořadí pro část *čtení, poslech*. Tyto výsledky jsme dále zprůměrovali $([Č + P] / 2^{111})$ a dostali souhrnný výsledek obsahující obě dvě zkoumané kompetence. Tyto výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 13.

Ve výsledcích pro část čtení pozorujeme, že nadpoloviční většina respondentů porozuměla pouze galicijštině (82,09%) a portugalštině (68,57%). Na katalánštině, jak jsme již uvedli v podkapitole 5.2.1.3., se plně projevila nepozornost respondentů při vyplňování, což způsobilo, že v našem případě pouze zhruba polovina (48,95%) tázaných rozumí psané podobě tohoto jazyka. Jak se předpokládalo, úspěch v případě baskičtiny tvoří pouze zlomek (1,71%) celkového počtu účastníků.

¹¹⁰ (správná odpověď 1 + správná odpověď 2 + správná odpověď 3) / 3

¹¹¹ (čtení + poslech) / 2

V případě poslechu výsledky uvádí zajímavé informace. Nadpoloviční většina respondentů porozuměla katalánštině (76,38%) a galicijštině (75,04%), přičemž katalánština, byť o malý zlomek, byla v našem případě srozumitelnější než galicijština. Na portugalštině se, jak již bylo zmíněno v podkapitole 4.1., plně projevila především palatalizace implozivního /s/ a /z/, což značně zkomplikovalo porozumění, a proto pouze zhruba sedmina (14,47%) respondentů v této části uspěla. Baskičtina byla zastoupena pouze minimem správných odpovědí (3,43%), avšak poslech byl pro respondenty o něco více srozumitelnější než čtení.

V poslední části tabulky, souhrnných výsledcích oddílů čtení a psaní, se potvrdila námi stanovená hypotéza v podkapitole 4.1., která určovala následné pořadí jazyků od nejvíce po nejméně srozumitelného: galicijština, katalánština, portugalština, baskičtina. Nadpoloviční většina porozuměla pouze galicijštině (78,56%) a katalánštině (62,66%). Portugalštině úspěšně porozuměla zhruba třetina (41,52%) účastníků. Podíl úspěšných respondentů v případě baskičtiny opět tvoří malý zlomek celkového počtu účastníků (2,57%).

	čtení	ø R ¹¹²	ø %	poslech	ø R	ø %	souhrn	ø R	ø %
1	galicijština	143,6	82,09	katalánština	133,6	76,38	galicijština	137,4	78,56
2	portugalština	120	68,57	galicijština	131,3	75,04	katalánština	109,6	62,66
3	katalánština	85,6	48,95	portugalština	25,3	14,47	portugalština	72,6	41,52
4	baskičtina	1,71	1,71	baskičtina	6	3,43	baskičtina	4,5	2,57

Tabulka č. 13 – Souhrnné výsledky dotazníku

Po bližším prozkoumání výsledků jsme zjistili, že respondenti opakovaně chybovali v otázkách, které obsahovali:

- 1) slovesná vyjádření nebo slovní zásobu, která není podobná kastilštině
- 2) přesný (časový) údaj

Plně si uvědomujeme, že pasivní porozumění je založené především na hledání podobností mezi L1 a cílovým jazykem. Proto je naprosto logické, že respondenti byli při odpovídání otázek založených na nijak nepřibuzné slovní zásobě méně úspěšní než při zodpovídání otázek obecného charakteru. Jednalo se o slova jako: blondatý (galicijsky *louro*, kastilsky *rubio*), čaj (katalánsky *tisana*, kastilsky *té*), dělat si legraci, utahovat si z někoho

¹¹² R = počet respondentů

(portugalsky *gozar*, kastilsky *bromear*, *burlarse de alg*), rovnou zítra (katalánsky *demà mateix*, kastilsky *mismo mañana*).

Výsledky dotazníku byly také do značné míry ovlivněny nepozorností ze strany respondentů. Toto se projevilo především v podkapitole 5.2.1.3. (katalánština – čtení), ale také 5.2.1.1. (galicijština – čtení), 5.2.2.1. (galicijština – poslech). Jak jsme avizovali již v úvodu praktické části, naším záměrem nebylo repondenty zmást. Připouštíme, že odpovědi na otázky vztahující se k výše uvedeným kapitolám mohli některým účastníkům připadat nejednoznačné, třebaže odpovědi byly jasně dohledatelné v textu nebo nahrávce (počet spuštění nahrávek nebyl nijak limitován). Zde považujeme také jako vhodné uvést průměrný čas potřebný k vyplnění zadání, který aplikace vypočítala na 14 minut. Domníváme se, že během těchto 14 minut nelze s pečlivostí odpovědět na všech 32 otázk (4 otázky za každý oddíl). Samotná nahrávka v části poslech je dlouhá celkem 4 minuty a 5 sekund (portugalština – 0:44, galicijština 0:59, baskičtina 1:10, katalánština 1:12), z čehož vyplývá, že skutečný průměrný čas byl spíše pro vlastní vyplňování byl spíše 10 minut, t.j. 18,75 sekundy na jednu otázku.

Na druhou stranu lze říci, že u otázek obecného charakteru, které se vztahovali k dialogu jako k celku, si respondenti vedli dobře. Takovéto otázky byly často zodpovězeny správně nadpoloviční většinou, což odpovídá definicím pasivního bilingvismu, které uvádějí pochopení kontextu jako klíčové pro pasivní porozumění.

Na základě těchto výsledků si závěrem dovoluujeme tvrdit, že námi stanovená hypotéza týkající se pasivního porozumění španělských monolingvních mluvčích v kontaktu s ostatními (ko)oficiálními jazyky Iberského poloostrova byla potvrzena.

6. ZÁVĚR

Problematice pasivního/receptivního bilingvismu je věnována malá pozornost a o to menší v hispánské a lusofonní oblasti. Samotný výklad termínu je velmi problematický, neboť již vnímání bilingvismu jako takového prošlo značným vývojem a doposud nebylo ustáleno jednou univerzální definicí. Stejně tak je definice námi zkoumaného pasivního/receptivního bilingvismu do velké míry závislá na kontextu, ve kterém se projekt odehrává a pravidlech, která jsou pro jeho vykonání nastavena. Touto cestou jsme došli k výhradnímu používání termínu *pasivní bilingvismus* v rámci našeho výzkumu.

V teoretické části jsme se tedy zabývali terminologií, která je s bilingvismem spjata. Pro lepší uvedení do kontextu Iberského poloostrova jsme se taktéž rozhodli z diachronního hlediska analyzovat jazykovou politiku a sociolingvistické prostředí jednotlivých oblastí, ve které jsou námi zkoumané jazyky uznané jako oficiální (Portugalsko) nebo kooficiální (Baskicko, Galicie, Katalánsko).

Na teoretickou část navazovala část praktická, jejíž jádro tvořilo vyhodnocení dotazníku. Výzkum se soustředil na hypotézu, která chtěla ověřit, jak velkého pasivního porozumění jsou rodilí španělští monolingvní mluvčí schopni v kontaktu s ostatními (ko)oficiálními jazyky Iberského poloostrova – galicijštinou, katalánštinou, portugalským a baskičtinou.

Pro tento účel byl vyhotoven dotazník, který se skládal z dvou bloků – čtení a poslech. K oběma těmto blokům byl vytvořen obsah pro každý zkoumaný jazyk. Celkem měl dotazník 8 částí (4 tvořily čtení a další 4 poslech).

Výsledky dotazníku potvrdily námi stanovenou hypotézu, tudíž že rodilí španělští monolingvní mluvčí rozumí nejvíce v sestupném pořadí galicijštině, katalánštině, portugalským a baskičtině. Celkové porozumění bylo nejvíce ovlivněno odlišnostmi ve fonetické realizaci, morfologické struktuře a lexiku daných jazyků a také chybami způsobenými nepozorností během vyplňování.

V této práci jsme mimo jiné chtěli ukázat možnost moderního postupu k problematice (pasivního) bilingvismu za pomoci vlastního elektronického dotazníku. Domníváme se, že jejich využití by mohlo přispět k lepšímu pochopení současného stavu na poli sociolingvistiky románských jazyků.

RESUMÉ

Cílem této diplomové práce bylo popsat pasivní bilingvismus a sociolingvistickou situaci na Iberském poloostrově z diachronního hlediska a v tomto prostředí následně analyzovat míru pasivního bilingvismu. Vycházíme zejména z teorií anglicky a španělsky píšících autorů, kteří se danou problematikou zabývají. Při podrobnějším studiu látky je zřejmé, že teoretický výklad by měl být předveden na konkrétním případě. Práce se proto skládá nejprve z teoretické a poté praktické části.

V první kapitole uvádíme čtenáře do problematiky pasivního bilingvismu v rámci Iberského poloostrova. Ve druhé kapitole se teoretická část věnuje výkladům bilingvismu, jeho historickému vnímání a dalším pojmům, které s tímto souvisí (diglosie, bikulturalismus). Kapitola je ukončena definicemi pasivního/receptivního bilingvismu a semikomunikace. Ve třetí kapitole se zabýváme jazyky Iberského poloostrova, které byly využity v praktickém výzkumu. Z diachronního hlediska popisujeme jejich pozici a roli v dějinách Španělska. Zde se více soustředíme na kooficiální jazyky na španělském území – galicijštinu, baskičtinu a katalánštinu.

Praktická část začíná čtvrtou kapitolou věnovanou popisu hypotézy a metodologie, která byla uplatněna při tvoření dotazníku. Zde také uvádíme demografické údaje respondentů, kteří vyplnili celý dotazník. Následuje pátá kapitola s analýzou samostatného jazykového materiálu, kde na výsledcích dotazníku vyhodnocujeme:

- 1) počet správných a špatných odpovědí a následné stanovení úspěšnosti v jednotlivých částech dotazníku
- 2) příčiny chybných odpovědí
- 3) souhrnný stupeň pasivního porozumění galicijštině, katalánštině, baskičtině a portugalštině

V diskuzi a závěru jsme shrnuli problematiku pasivního bilingvismu v rámci Iberského poloostrova a nejdůležitější výsledky analýzy. Nakonec jsme upozornili na výhody formátu vlastního dotazníku v digitalizované podobě, který byl zvolen pro zpracování tohoto tématu.

RESUMEN

El objetivo de esta tesina ha sido describir el bilingüismo pasivo y la situación sociolingüística en la península ibérica desde la perspectiva diacrónica, y, a continuación, analizar en este ambiente el grado del bilingüismo pasivo. Partimos sobre todo de las teorías de los autores que se ocupan de esta problemática y que escriben o en español o en inglés. Al investigar detalladamente el tema, resulta evidente que la explicación teórica no basta, sino que hay que indicar también la realización concreta. Por lo tanto, dividimos el trabajo en una parte teórica y otra práctica.

En el primer capítulo introducimos al lector a la problemática del bilingüismo pasivo en la península ibérica. La parte teórica, en el segundo capítulo, se dedica a varias interpretaciones del bilingüismo, a su percepción en la historia y a otros términos que están vinculados a este tema (diglosia, biculturalismo). El capítulo termina con las definiciones del bilingüismo pasivo/receptivo y la semicomunicación. En el tercer capítulo tratamos las lenguas en la península ibérica que habían sido utilizadas en la investigación práctica. Desde el punto de vista diacrónico describimos su papel y su posición en la historia de España. En esta parte nos enfocamos en las lenguas cooficiales presentes en el territorio español – gallego, euskera y catalán.

La parte práctica empieza en el capítulo cuatro, que se dedica a la descripción de la hipótesis y la metodología que aplicamos al crear el cuestionario. En esta parte también incluimos los datos demográficos de los respondentes que completaron el cuestionario. Sigue el quinto capítulo con el análisis del propio material lingüístico, donde analizamos:

- 4) El número de respuestas correctas e incorrectas y, a continuación, la determinación del éxito en diferentes partes del cuestionario
- 5) Las causas de las respuesta incorrectas
- 6) El nivel general de la comprensión pasiva en gallego, catalán, euskera y portugués

En la discusión y el capítulo final resumimos la problemática del bilingüismo pasivo en la península ibérica y los resultados más importantes del análisis. Por último, advertimos sobre las ventajas del formato digital de un cuestionario propio que había sido elegido para la investigación de este tema.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AGAR, Michael. The Biculture in Bilingual. *Language in Society*, Vol. 20/2, 1991, s. 167 – 181.

ALONSO, Amado. *Castellano, español, idioma nacional. Historia espiritual de tres nombres*. Buenos Aires: Losada, 1938.

ALONSO, Rodríguez Manuel. Lengua y literatura gallegas. IN: YSERN I LAGARDA, Josep Antoni, Raúl Hernández CABALLER, Joan Rodríguez ALONSO a Patricio Urquizu SARASUA. *Introducción a las lenguas y literaturas catalana, gallega y vasca*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2004, s. 309 – 559. ISBN 84-362-4898-8.

ANDERSON, James Maxwell. *Ancient languages of the Hispanic peninsula*. Lanham: University Press of America, c1988. ISBN 978-081-9167-316.

APPEL, René a MUYSKEN, Pieter. *Language contact and bilingualism*. [Unchanged reprint]. Amsterdam: Amsterdam Academic Archive, 2005. ISBN 978-905-3568-576.

ARGEMI, Aureli. Majority or Minority Languages?: For a New Discourse on Languages. *JEMIE – Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol. 7/2, 2008, s. 1 – 8.

ARZOZ, Xabier. Políticas lingüísticas actuales en las tierras del euskara. IN: DOPPELBAUER, Max a PETER CICHON (EDS.). *La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España*. Wien: Präsenz Verlag, 2008, s. 108 – 130. ISBN 978-370-6904-834.

AUER, J.C.P. A Conversation Analytic Approach to Codeswitching and Transfer. IN: HELLER, Monica (EDS.). *Codeswitching*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 1988, s. 187 – 214.

BAETENS BEARDSMORE, Hugo. *Bilingualism: Basic principles*. San Diego, Calif: College-Hill Press, 2000. ISBN 978-090-5028-637.

BAKER, Colin a PRYS JONES, Sylvia. *Encyclopedia of bilingualism and bilingual education*. Philadelphia, PA, 1998. ISBN 9781853593628.

BASTARDAS-BOADA, Albert. Language-use Extension in Linguistic Normalization Processes: General Patterns and the Catalan Experience. *Catalan Review*, Vol 3/1, 1989, s. 59 – 84.

BERG, Håkan Casares a MONTEAGUDO, Henrique. Sociolingüística y planificación lingüística en Galicia: del diagnóstico a la formulación de políticas. IN: DOPPELBAUER, Max a PETER CICHON (EDS.). *La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España*. Wien: Präsenz Verlag, 2008, s. 53 – 76. ISBN 978-370-6904-834.

BIALYSTOK, Ellen., CRAIK, Fergus I. M., LUK, Gigi. Bilingualism: Consequences for mind and brain. *Trends in Cognitive Science*, Vol. 16/4, 2012, s. 240 – 250.

BINKOVÁ, Simona. *Portugalsko*. Praha: Libri, 2004. Stručná historie států. ISBN 80-727-7217-1.

BLOOMFIELD, Leonard. *Language*. University of Chicago Press, 1984. ISBN 02-260-6067-5.

BOIX-FUSTER, Emili. 25 años de la Constitución española: un balance sociolingüístico desde los (y las) catalanohablantes. IN: CASTILLO LLUCH, Mónica a KABATEK, Johannes. *Las lenguas de España: política lingüística, sociología del lenguaje e ideología desde la transición hasta la actualidad*. Frankfurt am Main: Vervuert, 2006, s. 33 – 59. ISBN 978-386-5272-270.

BOIX-FUSTER, Emili a PARADÍS, Anna. Ideologies and Trajectories of „New Speakers“ in Bilingual Families in Catalonia. *Revista de Llengua i Dret*, Vol. 63, 2015, s. 165 – 185.

BRANCHADELL, Albert. Algunes propostes de promoció del català. El cas de les institucions de l'Estat i el sector privat. *Idees*, Vol 18, 2003, s. 32 – 45.

BRAUNMÜLLER, Kurt. Receptive multilingualism in Northern Europe in the Middle Ages: A description of a scenario. IN: THIJE, Jan D. ten. a ZEEVAER, Ludger. *Receptive multilingualism: linguistic analyses, language policies, and didactic concepts*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2007, s. 25 – 48. ISBN 978-902-7219-268.

BRAUNMÜLLER, Kurt a ZEEVAERT, Ludger. *Semikommunikation, rezepive Mehrsprachigkeit und verwandte Phänomene. Eine bibliographische Bestandsaufnahme*. Hamburg: Universität Hamburg, 2001.

BUDOVIČOVÁ, V. Semikomunikácia jako lingvistický problém. *Studia Academica Slovaca*, Vol. 16, 1987, s. 49 – 66.

BURKE, Peter. *Jazyky a společenství v raně novověké Evropě*. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 978-80-7422-069-2.

CALVET, Louis-Jean. *La sociolinguistique*. Paris: Presses Universitaires de France, c1993. Que sais-je? ISBN 978-2-13-057052-3.

CAMPBELL, Lyle, KAUFMAN, Terrence a SMITH-STARK, Thomas C. Meso-America as a Linguistic Area. *Language*, Vol 62/3, 1986, s. 530 – 570.

CARDEIRA, Esperança. *O essencial sobre a história do português*. Lisboa: Editorial Caminho, 2006. ISBN 97-221-1778-5.

CENOZ, Jasone a PERALES, Josu. The Basque-Speaking Communities. IN: TURELL, M. Teresa (EDS.). *Multilingualism in Spain: Sociolinguistic and Psycholinguistic Aspects of Linguistic Minority Groups*. Buffalo: Multilingual Matters, c2001, s. 91 – 109. ISBN 9781853594915.

CLYNE, M. Can the shift from immigrant languages be reversed in Australia? IN: FISHMAN, Joshua A. *Can threatened languages be saved?: reversing language shift, revisited : a 21st century perspective*. Buffalo: Multilingual Matters, 2001, s. 364 – 390. ISBN 9781853594922.

COLMENERO, Ramón Bonell. Los Decretos de Nueva Planta. *Saberes: Revista de estudios jurídicos, económicos y sociales*, Vol. 8, 2010, s. 2 – 38.

CONVERSI, Daniele. *The Basques, the Catalans and Spain: alternative routes to nationalist mobilisation*. University of Nevada pbk. ed. Reno: University of Nevada Press, 1997. ISBN 978-087-4173-628.

CONVERSI, Daniele. Language or race?: The choice of core values in the development of Catalan and Basque nationalisms. *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 13/1, 1990, s. 50 – 70.

CUMMINS, J. Rethinking monolingual instructional strategies in multilingual classrooms. *Canadian Journal of Applied Linguistics* Vol. 10, 2007, s. 221 – 240.

ČERMÁK, Petr a KOŤÁTKOVÁ, Adéla. K jazykové situaci ve Valencii. *Časopis pro moderní filologii*, Vol. 99/2, 2017, s. 263 – 278.

DARCY, N.T. The effect of bilingualism upon the measurement of the intelligence of children of preschool age. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 37, 1946, s. 21 – 44.

DIEBOLD, Richard A. Incipient Bilingualism. *Language*, Vol. 37, 1961, s. 97 – 111.

DONG, Y. a LI, P. The Cognitive Science of Bilingualism. *Language and Linguistics Compass* Vol. 9/1, 2015, s. 1 – 13.

ETXEBARRIA, Maitena. *La diversidad de lenguas en España*. Madrid: Espasa, c2002. ISBN 84-670-0313-8.

FERGUSON, Charles A. Diglossia. *Word*, Vol. 15, 1959, s. 325 – 340.

FIELD, Frederic W. *Key concepts in bilingualism*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2011. Palgrave key concept. ISBN 978-0-230-23233-4.

GONÇALVES, K. a SCHLUTER, A. “Please do not leave any notes for the cleaning lady, as many do not speak English fluently”: policy, power, and language brokering in a multilingual workplace. *Language Policy*, Vol. 16/3, 2017, s. 241 – 265.

GROSJEAN, François. *Life with two languages*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1982. ISBN 978-067-4530-928.

GROSJEAN, François. *Bilingual: life and reality*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2010. ISBN 978-0-674-04887-4.

GROSJEAN, François, Ping LI a Ellen BIALYSTOK. *The psycholinguistics of bilingualism*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2013. ISBN 978-1-4443-3278-0.

HALL, S. *A identidade cultural na pós-modernidade*. São Paulo: DP&A, 2006.

HAUGEN, Einar. *The Norwegian language in America: a study in bilingual behavior*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1953.

HAUGEN, Einar. Semicommunication: The language gap in Scandinavia. IN: LIEBERSON, S. (EDS.). *Explorations in Sociolinguistics*. Den Haag: Mouton, 1966, s. 152 – 169.

HAUGEN, Einar. *The ecology of language*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1972. ISBN 08-047-0802-9.

HEINZOVÁ, Kristina. *Intellego*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2004. ISBN 80-7248-284-X.

HELLER, Monica. *Bilingualism: a social approach*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007. Palgrave advances in linguistics. ISBN 978-1-4039-9678-7.

HOFF, E. et al. Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of Child Language*, Vol. 39/1, 2012, s. 1 – 27.

HOUSE, J. a REHBEIN, J. What is „multilingual communication“? IN: HOUSE, J. a REHBEIN, J. *Multilingual Communication*. Amsterdam: John Benjamins, 2004, s. 1 – 18.

HRICSINA, Jan. *Vývoj portugalského jazyka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2963-6.

HUALDE, José Ignacio a ZUAZO, Koldo. The Standardization of the Basque Language. *Language Problems and Language Planning*, Vol. 31/2, 2007, s. 143 – 168.

HULT, F. Planning for multilingualism and minority language rights in Sweden. *Language Policy* Vol. 3, 2004, s. 181 – 201.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Španělska*. NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-525-3.

CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. Praha: Libri. ISBN 80-727-7281-3.

CHAMBERS, J. K. *Sociolinguistic theory: linguistic variation and its social significance*. Malden, MA: Blackwell, 2003. ISBN 978-1-4051-5246-4.

CHEN, S a BOND, M.H. Two languages, two personalities? Examining language effects on the expression of personality in a bilingual context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 36/11, 2010, s. 1514 – 1528.

IGARTUA, Iván a ZABALZA, Xabier. *Euskararen historia laburra = Breve historia de la lengua vasca*. Donostia-San Sebastián: Etxepare Euskal Institutua = Instituto Vasco Etxepare, 2012. ISBN 978-846-1497-522.

JESENSKÁ, Petra. *Essentials of sociolinguistics*. Ostrava: Faculty of Arts, Ostrava University, 2010. ISBN 978-80-7368-799-1.

JESPERSEN, Otto. *Language*. London: George Allen and Unwin, 1992.

KLOSS, H. „Abstand languages“ and „Ausbau languages“. *Anthropological Linguistics*, Vol 9/7, 1967, s. 29 – 41.

KREMELITZ, Georg. Las lenguas y sus fronteras en la Península Ibérica. IN: DOPPELBAUER, Max a PETER CICHON (EDS.). *La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España*. Wien: Präsenz Verlag, 2008, s. 11 – 20. ISBN 978-370-6904-834.

LAURIE, S. S. *Lectures on Language and Linguistic Method in School*. Cambridge: Cambridge University Press, 1890.

LÓPEZ GARCÍA, Ángel. *El rumor de los desarraigados: conflicto de lenguas en la península ibérica*. Barcelona: Editorial Anagrama, c1985. ISBN 978-843-3900-760.

LOUREIRO-RODRIGUEZ, Veronica, May M. BOGGESS a Anne GOLDSMITH. Language attitudes in Galicia: using the matched-guise test among high school students. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, Vol. 34/2, 2013, s. 136 – 153.

MACKEY, W. F. *Bilingualism as a world problem*. Montreal: Harvest House, 1967.

MACKEY, W. F. The Description of Bilingualism. *Canadian Journal of Linguistics*, Vol. 7, 1962, s. 51 – 85.

MacCLANCY, Jeremy. Bilingualism and Multinationalism in the Basque Country. IN: MAR-MOLINERO, Clare a SMITH, Angel (EDS.). *Nationalism and the Nation in the Iberian Peninsula: Competing and Conflicting Identities*. Washington, D.C.: Berg, 1996, s. 207 – 220. ISBN 978-185-9731-758.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-7184-867-7.

MACNAMARA, John. The Bilingual's Linguistic Performance – A Psychological Overview. *Journal of Social Issues*, Vol. 23/2, 1967, s. 58 – 77.

MAR-MOLINERO, Clare. *The politics of language in the Spanish-speaking world from colonisation to globalisation: from colonisation to globalisation*. London: Taylor, 2000. ISBN 02-034-4372-1.

MARTÍ I CASTELL, Joan. *L'ús social de la llengua catalana*. Barcelona: Barcanova, 1992. ISBN 978-847-5337-623.

MONTEAGUDO, Henrique a SANTAMARINA, Antón. Galician and Castilian in contact: historical, social and linguistic aspects. IN: EDITED BY REBECCA POSNER a JOHN N. GREEN. *Trends in Romance linguistics and philology*. The Hague: Mouton, 1993, s. 117 – 174. ISBN 978-311-0117-240.

MONTEAGUDO, Henrique. Aspectos sociolingüísticos do uso escrito do galego, o castelán e o latín na Galicia tardomedieval (ss. XIII-XV). IN: FIDALGO, Elvira a GRADÍN, Pilar Lorenzo (EDS.). *Estudios galegos en homenaxe ó profesor Giuseppe Tavani*. Santiago de Compostela: Publicacións do Centro de Investigacións Lingüísticas e Literarias Ramón Piñeiro, 1994, s. 169 – 185. ISBN 84-453-1180-8.

MONTEAGUDO, Henrique. Do uso á norma, do norma ao uso. Variación sociolingüística e estandarización no idioma galego. IN: ÁLVAREZ, Rosario a MONTEAGUDO, Henrique (EDS.). *Norma lingüística e variación. Unha perspectiva desde o galego*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2005, s. 377 – 436.

MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

NAGY, Noémi. Linguistic Diversity and Language Rights in Spain. IN: *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata*, No. 150, *Essays of Faculty of Law University of Pécs Yearbook 2012*. Budapešť: University of Pécs, Faculty of Law, 2012, s. 183 – 202.

O'ROURKE, Bernadette. The Galician Language in the Twenty-First Century. IN: MIGUÉLEZ-CABALLEIRA, Helena (EDS.). *A Companion to Galician Culture*. Woolbridge: Boydell and Brewer, 2014, s. 73 – 92.

O'ROURKE, Bernadette a RAMALLO, Fernando. The Native-non-native Dichotomy in Minority Language Contexts: Comparisons between Irish and Galician. *Language Problems and Language Planning*, Vol. 35/2, 2011, s. 139 – 159.

O'ROURKE, Bernadette a RAMALLO, Fernando. Competing Ideologies of Linguistic Authority amongst „New Speakers“ in Contemporary Galicia. *Language in Society*, Vol. 42/3, 2013, s. 287 – 305.

PIERIS, R. Bilingualism and Cultural Marginality. *British Journal of Sociology*, Vol. 2, 1951, s. 328 – 339.

PILLER, I. Private language planning: The best of both worlds? *Estudios de Sociolingüística*, Vol. 2/1, 2001, s. 61 – 80.

POPLACK, Shana. Sometimes I'll start a sentence in English y termino en español: toward a typology of code-switching. *Linguistics*, Vol. 8/7-8, 1980, s. 581 – 618.

RAMALLO, Fernando a REI-DOVAL, Gabriel. The Standardization of Galician. *International Yearbook of Sociolinguistics*, Vol. 29/1, 2015, s. 61 – 81.

RAMALLO, Fernando. Sociolinguistics of Spanish in Galicia. *International Journal of the Sociology of Language*, Vol. 184, 2007, s. 21 – 36.

RAMALLO, Fernando. Language Policy and Conflict Management: A View from Galicia. IN: ALEXANDER, Neville a VON SCHELIHA, Arnulf. *Language policy and the promotion of peace: African and European case studies*. Pretoria: University of South Africa Press, 2014, s. 93 – 103. ISBN 978-1-86888-749-1.

RIBBERT, Anne a THIJE, Jan D. ten. Receptive multilingualism in Dutch-German intercultural team cooperation. IN: THIJE, Jan D. ten. a ZEEVAER, Ludger. *Receptive multilingualism: linguistic analyses, language policies, and didactic concepts*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2007, s. 73 – 102. ISBN 978-902-7219-268.

RINDEL-SCHJERVE Rosita a VETTER, Eva. Linguistic diversity in Habsburg Austria as a model for modern European language policy. IN: THIJE, Jan D. ten. a Ludger. ZEEVAERT. *Receptive multilingualism: linguistic analyses, language policies, and didactic concepts*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2007, s. 49 – 72. ISBN 978-902-7219-268.

ROVIÓ, Bàrbara. Dimensiones lingüísticas del Estatut d'Autonomia de Catalunya. IN: DOPPELBAUER, Max a PETER CICHON (EDS.). *La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España*. Wien: Präsenz Verlag, 2008, s. 198 – 212. ISBN 978-370-6904-834.

SAER, D.J. The effect of bilingualism on intelligence. *British Journal of Psychology*, Vol. 14, 1924, s. 25 – 38.

SÁNCHEZ, Julio Agustín. ¿Español o castellano?. *Parole: revista de creación literaria y de filología*, 1988, n. 1, 118 – 122. ISSN 0214-283x

SARASUA, Patricio Urquizu. Lengua y literatura vascas. IN: YSERN I LAGARDA, Josep Antoni, Raül Hernández CABALLER, Joan Rodríguez ALONSO a Patricio Urquizu SARASUA. *Introducción a las lenguas y literaturas catalana, gallega y vasca*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2004, s. 559 – 693. ISBN 84-362-4898-8.

SCHMID, Monika S. First language attrition: state of the discipline and future directions. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, Vol. 3/1, 2013, s. 97 – 116.

SCHWARTZ, Seth J. a UNGER, Jennifer B. Biculturalism and Context: What Is Biculturalism, and When Is It Adaptive?: Commentary on Mistry and Wu. *Human Development*, Vol. 53/1, 2010, s. 26 – 32.

SHABAD, Goldie a GUNTHER, Richard. Language, Nationalism, and Political Conflict in Spain. *Comparative Politics*, Vol. 14/4, 1982, s. 443 – 477.

SKUTNABB-KANGAS, Tove. *Bilingualism or not: the education of minorities*. Clevedon, Avon, England: Multilingual Matters, c1981. Multilingual matters (Series), 7. ISBN 978-0905028187.

SOFFIETTI, James P. Bilingualism and Biculturalism. *The Modern Language Journal*, Vol. 44/6, 1960, s. 275 – 277.

ŠTEFÁNIK, Jozef. Ideálni monolingvisti a neúplní bilingvisti. IN: ŠTEFÁNIK, Jozef. *Individuálny a spoločenský bilingvizmus: zborník príspevkov z II. medzinárodného kolokvia o bilingvizme, konaného 10. a 11. júna 2004 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 80-223-2110-9.

TORNAFOCH, Xavier Yuste. Los debates del Estatuto de Autonomía de Cataluña en las Cortes republicanas (mayo-agosto de 1932). El idioma catalán y el sistema escolar. *Historia Actual Online*, Vol. 4/1, 2004, s. 34 – 42.

UGALDE, Esther Gimeno. La evolución del régimen lingüístico del catalán. IN: DOPPELBAUER, Max a PETER CICHON (EDS.). *La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España*. Wien: Präsenz Verlag, 2008, s. 168 – 193. ISBN 978-370-6904-834.

VAYÀ, Joan Furió. Lengua catalana. IN: YSERN I LAGARDA, Josep Antoni, Raül Hernández CABALLER, Joan Rodríguez ALONSO a Patricio Urquizu SARASUA. *Introducción a las lenguas y literaturas catalana, gallega y vasca*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2004, s. 23 – 56. ISBN 84-362-4898-8.

VILA-PUJOL, M. Rosa. Sociolinguistics of Spanish in Catalonia. *International Journal of the Sociology of Language*, Vol. 184, 2007, s. 59 – 77.

WEI, Li. Dimensions of Bilingualism. IN: WEI, Li. *The bilingualism reader*. New York: Routledge, 2000, s. 3 – 5. ISBN 978-041-5213-356.

WEI, Li. *The bilingualism reader*. New York: Routledge, 2000. ISBN 978-041-5213-356.

WEINREICH, Uriel. *Languages in contact: Findings and problems*. The Hague: Mouton, 1953.

ZAVADIL, Bohumil. *Baskičtina: lingvistická interpretace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1599-8.

ZAVADIL, Bohumil. *Vývoj španělského jazyka*. I. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-541-8.

ZEEVAERT, Ludger. Receptive multilingualism and semicommunication. IN: THIJE, Jan D. ten. a ZEEVAERT, Ludger. *Receptive multilingualism: linguistic analyses, language policies, and didactic concepts*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2007, s. 103 – 136. ISBN 978-902-7219-268.

ZEEVAERT, Ludger, THIJE, Jan D. ten. Introduction. IN: THIJE, Jan D. ten. a ZEEVAERT, Ludger. *Receptive multilingualism: linguistic analyses, language policies, and didactic concepts*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2007, s. 1 – 24. ISBN 978-902-7219-268.

Elektronické zdroje:

Asignación de fecha de preceptividad a varios puestos de la relación de puestos de trabajo del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz [online]. 2014 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <https://sedeelectronica.vitoria-gasteiz.org/j30-01s/contenidoAction.do?idioma=es&uid=Municipales_201457>.

Basque [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/eus>>.

BURBANO TRIMIÑO, Francisco Andrés. *Las migraciones internas durante el franquismo y sus efectos sociales: el caso de Barcelona* [online]. 2013 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://eprints.ucm.es/26437/1/TAD_Migraciones%20internas%20franquismo_F%C2%BA%20Andr%C3%A9s%20Burbano.pdf>. Vedoucí práce: Rubén Pallol Trigue.

Catalan [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/cat>>.

Catalan, language of Europe [online]. 2013 [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<http://llengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219>>.

Constitución de la República Española 1931 [online]. [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf>.

Constitución Española 1978 [online]. [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://www.congreso.es/docu/constituciones/1978/1978_cd.pdf>.

Constituição da República Portuguesa [online]. [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <<http://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx>>.

Dicionario da Real Academia Galega [online]. [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <<http://academia.gal/dicionario>>.

English [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/eng>>.

Estatuto de Autonomía de Cataluña [online]. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf>>.

Estatuto de Autonomía de Galicia [online]. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <<https://boe.es/buscar/pdf/1981/BOE-A-1981-9564-consolidado.pdf>>.

Estatuto de Autonomía del País Vasco [online]. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf>>.

Galician [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/glg>>.

Lei n.º 7/99: Reconhecimento oficial de direitos linguísticos da comunidade mirandesa [online]. 1999 [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <<https://dre.pt/application/dir/pdf1sdip/1999/01/024A00/05740574.PDF>>.

MARTÍN, Javier. *Ortografia incomoda portuguesas e brasileiros* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://brasil.elpais.com/brasil/2016/12/05/cultura/1480941189_211756.html>.

Portuguese [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/por>>.

Reforma ortográfica da língua portuguesa provoca polémica no Acre [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <<http://g1.globo.com/jornal-nacional/noticia/2016/02/reforma-ortografica-da-lingua-portuguesa-provoca-polemica-no-acre.html>>.

SEGALLA, Amauri a CAVALCANTI, Bruna. *O Assassinato da Língua Portuguesa* [online]. [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://istoe.com.br/138200_O+ASSASSINATO+DA+LINGUA+PORTUGUESA/>.

SIGUÁN, Miguel. El español como lengua en contacto con otras lenguas. IN: *Actas del II Congreso Internacional de la Lengua Española*, Valladolid [online]. 2011 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z:

<http://congresosdelalengua.es/valladolid/ponencias/unidad_diversidad_del_espanol/4_el_espanol_en_contacto/siguan_m.htm>.

Spanish [online]. [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <<https://www.ethnologue.com/language/spa>>.

V Encuesta Sociolingüística: País Vasco, Comunidad Autónoma Vasca, Navarra, País Vasco Norte [online]. 2011 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://www.euskara.euskadi.eus/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/VEncuesta.pdf>.

Zdroje použité při vypracování dotazníku:

[ED. XUNTA DE GALICIA]. *Aula de galego*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, 2009. ISBN 978-844-5347-959.

[ED. DEPARTAMENTO DE CULTURA]. *Viure a Catalunya. Comencem a parlar*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006.

LEITE, Isabel Coimbra a COIMBRA, Olga Mata. *Português sem fronteiras*. Lisboa: Lidel, 2005. ISBN 978-972-7571-741.

WHITE, Linda. *Aurrera! A Textbook for Studying Basque*. Reno: University of Nevada Press, c2008. ISBN 978-087-4177-268

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf č. 1 – *Pohlaví účastníků* – str. 50

Graf č. 2 – *Věk účastníků* – str. 51

Graf č. 3 – *Původ účastníků* – str. 52

Graf č. 4 – *Bydliště účastníků* – str. 52

Tabulka č. 1 – *Definice bilingvismu* – str. 10

Tabulka č. 2 – *Druhy bilingvních mluvčích* – str. 13

Tabulka č. 3 – *Receptivní a produktivní multilingvismus* – str. 23

Tabulka č. 4 – *Zeevaertovo dělení receptivního bilingvismu* – str. 26

Tabulka č. 5 – *Čtení – galicijština* – str. 54

Tabulka č. 6 – *Čtení – portugalština* – str. 56

Tabulka č. 7 – *Čtení – katalánština* – str. 57

Tabulka č. 8 – *Čtení – baskičtina* – str. 59

Tabulka č. 9 – *Poslech – galicijština* – str. 61

Tabulka č. 10 – *Poslech – portugalština* – str. 62

Tabulka č. 11 – *Poslech – katalánština* – str. 64

Tabulka č. 12 – *Poslech – baskičtina* – str. 66

Tabulka č. 13 – *Souhrnné výsledky dotazníku* – str. 67

SEZNAM STOP NA CD

1) CATALA diálogo	délka: 01 min 12 sec
2) EUSKARA diálogo	délka: 00 min 58 sec
3) GALEGO diálogo	délka: 01 min 10 sec
4) PORTUGUES diálogo	délka: 00 min 44 sec

PŘÍLOHY

1. Zeevaertovo dělení bilingvismu (tabulka v angličtině)

	A is able to understand L1 of B, B is able to understand L1 of A	A is able to understand L1 of B, B is able to understand L2 of A	A is able to understand L2 of B, B is able to understand L2 of A
because the languages are closely related (mutually intelligible)	semicommunication (Haugen 1996)	secondary speech community (Dahlstedt 1971)	peripheral speech community (Börestam 2001)
because the languages are related (mutually unintelligible) and A and B have acquired receptive skills	adjoining languages (Kloss 1929)	special case of intercomprehension	intercomprehension(cf. Meissner 2004)
because the languages are not or not closely related (mutually unintelligible) and A and B have acquired receptive skills	polyglot dialogue (Augustin 1997)	special case of polyglot dialogue	receptive multilingualism (cf. Hansen 1987)

2. Kompletní zadání dotazníku ve španělštině

Estimado participante:

1. Antes de empezar a rellenar el cuestionario, lea los requisitos generales.

Este cuestionario acerca del bilingüismo pasivo en la península ibérica está destinado solamente a:

- los hablantes monolingües cuya lengua materna es español (castellano)
 - los hablantes monolingües que viven en una región monolingüe en la cual se habla español (castellano)
 - los hablantes monolingües que no entran regularmente en contacto con otras lenguas oficiales y cooficiales de la península ibérica (p. comunicación comercial frecuente con región bilingüe, visitas regulares y repetidas de las regiones bilingües, etc.)
- Si no cumple estos tres requisitos, no rellene este cuestionario, por favor.

2. Este cuestionario está compuesto de 4 partes cuyo objetivo es avaliar su capacidad de comprensión pasiva de siguientes lenguas oficiales de la panínsula ibérica: vasco, gallego, catalán y portugués.

3. Cada uno de estos 4 bloques lingüísticos contiene dos diálogos (uno de forma escrita y uno de forma auditiva) y dos artículos (uno de forma escrita y otro de forma auditiva).

4. En caso de no saber la respuesta correcta, no adivine. En vez de adivinar, marque la respuesta "No sé."

Datos personales:

- sexo
 - hombre
 - mujer
- edad
 - 15 – 18
 - 19 – 30
 - 31 – 45
 - 46 – 60
 - 61 – 100
- origen
 - Andalucía, Madrid, Castilla y León, Castilla La Mancha, Murcia, Asturias, La Rioja, Navarra, Aragón, Extremadura
- residencia
 - Andalucía, Madrid, Castilla y León, Castilla La Mancha, Murcia, Asturias, La Rioja, Navarra, Aragón, Extremadura
- lengua más usada
 - español (castellano)
 - otra: _____

Preguntas:

VASCO	
<i>Lectura – diálogo</i>	<i>Audición – diálogo</i>
Xurga le recomienda a Goxo comprar la bici. (no)	El hombre dice que son las 9 de la tarde. (no)
Goxo tiene una tarjeta de crédito. (sí)	A los dos les gustan series criminales y policíacas. (no)
La foto de la cual los dos hablan está en el maletero del coche. (no)	La mujer habla de una película con escenario muy romántico. (no)
CATALÁN	
<i>Lectura – diálogo</i>	<i>Audición – diálogo</i>
Cristina no tiene mucha experiencia. (no)	El hombre dice que hay poca gente bilingüe. (no)
El propietario quiere que Cristina trabaje por turnos. (sí)	La mujer bebe té. (no)
Cristina dice que puede empezar la semana que viene. (no)	Los dos creen que la lengua catalana está en crisis. (no)
PORTUGUÉS	
<i>Lectura – diálogo</i>	<i>Audición – diálogo</i>
Afonso está agotado e irritado. (sí)	Pedro se está burlando de João. (sí)
Los dos son trabajólicos. (sí)	Según João, la astrología casi no tiene parte subjetiva. (sí)
Teresa duerme mucho y por eso siempre está bien dispuesta. (no)	João quiere convencer a Pedro de que la astrología predice el futuro. (no)
GALLEGO	
<i>Lectura – diálogo</i>	<i>Audición – diálogo</i>
Helena llama a su padre porque necesita las llaves. (sí)	El hombre va andando al parque. (no)
Helena va con sus amigos a una fiesta. (no)	Al llegar al parque, el hombre ve a una pareja: una chica morena y un chico moreno. (no)
El padre de Helena la invita para cenar el viernes. (no)	El hombre le cuenta a la mujer sobre la broma que le había preparado su hermana Rosa. (sí)

Pregunta general:

- Marque su nivel de comprensión
 - no comprendo
 - casi no comprendo (capto pocas palabras, pero no entiendo el total)
 - casi comprendo (capto unas palabras, el contenido está más o menos claro, pero no es suficiente)
 - comprendo